



## **ADVIES**

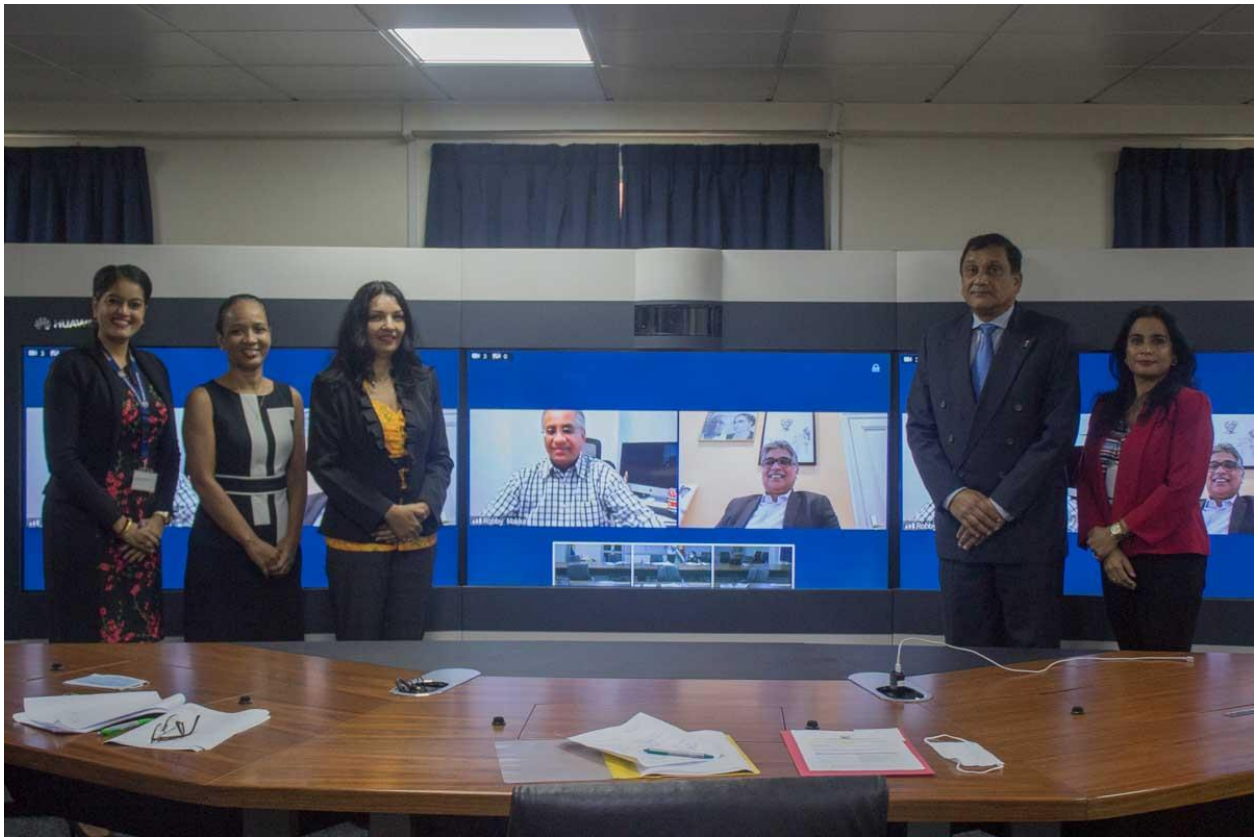
### **Presidentiële Commissie**

### **Diasporakapitaal en Diasporabank**

*Van Perspectief naar Praktijk – een Pragmatische Routekaart*

Prof. dr. Henry R. Ori, Voorzitter  
Mr. Ranu M. Ramautar, MPA, Secretaris  
Robby Bhoendie, Lid  
Kasturi Samoedj, MBA, Lid  
Drs. Malti Samson-Ramsundersingh, Lid  
Drs. Iris Sandel, MPA, Lid  
Mr. Robby Makka, MSc, Vaste Consultatiepartner

Paramaribo, januari 2021



## **Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank**

Prof. dr. Henry R. Ori, Voorzitter

Mr. Ranu M. Ramautar, MPA, Secretaris

Robby Bhoendie, Lid

Kasturi Samoedj, MBA, Lid

Drs. Malti Samson-Ramsundersingh, Lid

Drs. Iris Sandel, MPA, Lid

Mr. Robby Makka, MSc, Vaste Consultatiepartner

## Inhoudsopgave

Voorwoord .....	4
Managementsamenvatting.....	5
Inleiding .....	12
Wetgeving als grondslag voor DKDB .....	13
Ease of Doing Business.....	19
Compliance aandachtsgebieden .....	21
Wat is de juiste volgorde? Eerst Diasporafonds en dan Diasporabank .....	26
Andere modaliteiten .....	27
De Diaspora statistieken .....	28
Duurzaam Beleggen in COVID-19 tijd en daarna.....	31
Diaspora Obligatie (DO).....	32
DiasporaBank.....	33
Effectieve communicatie inzet een must! .....	35
Communicatiemiddelen .....	35
Communicatiestrategie.....	36
Diaspora Instituut Suriname (DIS) .....	36
Positieve ervaringen met Diaspora .....	39
Bevindingen uit de hearings.....	41
Geraadpleegde bronnen .....	48
Bijlagen	

## Voorwoord

Op 8 oktober 2020 is de Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank ingesteld door de President van de Republiek Suriname, Z.E. Chandrikapersad Santokhi, middels het Presidentieel Besluit P.B. no. 42/2020.

Ik ben de President zeer erkentelijk voor het vertrouwen dat hij in mij alsmede in de overige commissieleden heeft gesteld om deze zeer uitdagende taak uit te voeren, en wel op het moment waar Suriname op financieel-economisch vlak heel diep in de put zit.

In de afgelopen drie maanden heeft de Commissie in totaal elf sessies gehouden, waarbij ook consultaties met deskundigen en belangrijke actoren uit de Surinaamse diaspora in Nederland zijn gehouden via de zoom. Enkele relevante actoren uit de fiscale en verzekeringswereld in Suriname zijn ook gehoord.

Vertrouwen is de echo geweest van haast alle hearings en ook het sleutelwoord voor de uitvoerbaarheid van de adviezen die uit dit rapport zullen voortvloeien. Wij hebben alle op- en aanmerkingen, hetzij positief of anders bekeken, met tact en diplomatie aangehoord. Deze vormen een geïntegreerd deel bij ons document, die ten goede komen voor de inclusiviteit en het creëren van draagvlak voor de aanpak van het vraagstuk “het aantrekken van diasporakapitaal”.

Ik mag ook met stelligheid vaststellen dat de Commissie een sterke eenheid had bij de uitvoering van de opdracht van de President en dat wij de vaste consultatiepartner ook heel dankbaar zijn voor zijn vrijwillige, nuttige en belangrijke bijdrage bij de totstandkoming van het adviesrapport. Ik dank de collega’s commissieleden en hiernaast een ieder, die op welke wijze dan ook zijn of haar input heeft gegeven in de afgelopen periode, als waardetoevoeging voor de te formuleren adviezen.

Ik beëindig mijn persoonlijke noot met een gezegde van de bekende Cubaanse schrijver en dichter José Martí, “Todo está dicho ya; pero las cosas, cada vez que son sinceras, son nuevas”, vrij vertaald, niks is nieuw onder de zon, maar elke keer als er iets wordt gezegd of gedaan met oprechtheid is het nieuw. Met deze inspirerende woorden is het rapport dat voor u ligt een roep naar u toe, dat indien het advies wordt overgenomen, “integriteit” bij profielen van mensen op vitale posten en “vertrouwen scheppen” middels wetgeving en andere voorwaarden, aan de basis horen te staan bij het proces van aantrekking van diasporakapitaal.

Ik zeg u dank voor de aandacht die u zult besteden bij het lezen van dit pragmatisch adviesrapport.

Prof. dr. Henry Ori  
Voorzitter van de Presidentiële Commissie  
Diasporakapitaal en Diasporabank

## Managementsamenvatting

De aanleiding voor dit rapport is de opdracht van de President van de Republiek Suriname, Z.E. Chandrikapersad Santokhi, die wil weten *hoe het diasporakapitaal op goedkope wijze ter beschikking gesteld kan worden voor de Surinaamse publieke en private sector*. Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden is per Presidentieel Besluit de Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank ingesteld om in drie maanden tijd adviezen uit te brengen over het jarenlang besproken vraagstuk *diasporakapitaal en cashflowmanagement*. Nu is de tijd rijp voor manifestatie, kortom het perspectief omzetten in praktijk.

Het korte tijdsbestek noopte de Commissie op verkennende wijze onderzoek te verrichten, waarbij de volgende werkmethode is toegepast, met name: het houden van hearings, het raadplegen van diverse schriftelijke bronnen en het verzamelen van schriftelijke input afkomstig van diverse deskundigen. De afbakening bij het formuleren van het advies is gebaseerd op: de mogelijkheden en beperkingen, de daarbij behorende risico's en de juiste volgorde van te volgen stappen. In concreto heeft dit adviesrapport de functie van een routekaart zodat de President de reis van duizend mijl met een eerste stap kan beginnen.

De Commissie heeft als zakelijke eis in haar vaandel: de reële meerwaarde vanuit de diasporagemeenschappen uitgedrukt in doelgerichte toename van valutastroom ten behoeve van de economie van Suriname. Dit moet eveneens waarneembaar zijn op de jaarbegroting, handelsbalans alsmede betalingsbalans. Het opgang gekomen herstel van de politieke relatie tussen Suriname en Nederland werkt gunstig bij dit traject in de beginfase. Ook zullende andere landen waar personen van Surinaamse afkomst verblijven in kaart worden gebracht voor het behalen van deze "benchmark".

Bij de opbouw van dit rapport zullen wij ingaan op de meest belangrijke hoekstenen voor het kunnen aantrekken van goedkoop diasporakapitaal, waaronder genoemd mag worden:

1. Het voorwaardenscheppend deel: wetgeving,
2. Het vertrouwenwekkend aspect: Compliance,
3. De vereiste componenten bij het gebruik van diasporakapitaal en de diverse opties, met name, diasporafonds, diaspora obligatie, diasporabank, en
4. De verzorging van resultaatgerichte informatievoorziening: communicatieplan.

Een relatief nieuw en overkoepelend fenomeen in de financiële wereld is duurzaam beleggen in het nieuwe normaal vanwege COVID-19. Dit houdt in dat duurzaam beleggen ook vraagt te kijken naar niet-financiële ESG criteria ("Environment, Social & Governance"). De belegger kijkt dan ook of de onderneming risico's loopt op het gebied van ESG factoren. Zonder deze elementaire aspecten kan de aantrekking uitblijven voor een snelle, effectieve en bovenal veilige financieel-economisch verkeer en dienstverlening.

De instituties die in de beginfase een belangrijke rol zullen vervullen bij de uitvoering van een diasporabeleid zijn het reeds gelanceerde Diaspora Instituut Suriname (DIS) en de

nog op te richten diaspora organisatie als haar netwerkcounterpart in Nederland. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business en Internationale Samenwerking (BIBIS) is verantwoordelijk voor coördinatie en monitoring van het diasporabeleid.

### **Mandaat**

Advies geven voor:

- A. Het opzetten van duurzame en doelmatige structuren voor het aantrekken van (goedkoop) diasporakapitaal;
- B. Het doen van voorstellen om op korte termijn het uitzetten mogelijk te maken van diasporakapitaal binnen publieke en private sector.

De Presidentiële Commissie heeft verder op basis van zorgvuldige afwegingen een tiental conclusies en viertiental adviezen geformuleerd, welke een pragmatische routekaart vormen voor het bereiken van de gestelde hoofddoelen. Het aantal adviezen is weliswaar niet limitatief opgesomd. In hoeverre deze adviezen zoals beschreven reëel uitvoerbaar zijn, zal mede afhangen van nader diepteonderzoek van het gekozen traject.

Deze veertien adviezen zijn op basis van het gegeven mandaat aan de Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank (DKDB) als volgt geformuleerd:

<p><i>Organisatorisch:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Beleid/politiek</li> <li>✓ Strategie uitvoering</li> <li>✓ Instituten</li> <li>✓ Overlegstructuren</li> <li>✓ Bemensing</li> <li>✓ Financieel Mechanisme</li> <li>✓ Communicatieplan</li> <li>✓ Actieprogramma</li> </ul>	<p>1. Optimale benutting van samenwerkingsmodaliteiten uit de 'Suriname - Diaspora Strategie' en - onder andere- snelle materialisatie middels het enerzijds operationaliseren van DIS en anderzijds haar samenwerkingspartner in Nederland.</p> <p>Vervolgens zal het Ministerie van BIBIS, conform de vigerende regels, de structurele samenwerkingsvorm tussen deze twee entiteiten binnen zes maanden tot een feit maken. Het diasporabeleid is één van de hoofdpijlers van het buitenlands beleid en conform artikel 101 van de Grondwet van de Republiek Suriname heeft de President van de Republiek Suriname de leiding over de buitenlandse politiek.</p> <p>Op het hoogste politiek niveau is het belangrijk dat dit onderwerp als topprioriteit op de bilaterale agenda wordt gezet met Nederland.</p> <hr/> <p>2. Binnen zes maanden zal het Ministerie van BIBIS de netwerkdiaspora instituties van het Diaspora Instituut Suriname operationeel maken, mede via haar werkarmen (buitenposten), in Den Haag, Brussel, Washington en andere regio's. Het doel is dat de instituten zelfstandig en onafhankelijk opereren op basis van goede afspraken die overeengekomen zijn middels vastgelegde samenwerkingsprogramma's.</p> <p>Cruciaal is dat de bemensing van DIS en haar counterparts technocraten zijn, goed onderlegd zijn van de vereiste kennis, kunde en ervaring op het gebied van diaspora en</p>
---	---

	<p>andere hieraan gerelateerde onderwerpen. Ook dienen zij de volgende kwaliteiten te hebben, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• verbindend zijn en in harmonie optrekken met elkaar</li> <li>• op transparante wijze kunnen netwerken en</li> <li>• beschikken over een dosis organisatievermogen.</li> </ul> <p>Diasporadeskundigen en andere professionals zullen ook waar nodig worden ingeschakeld.</p>
	<p>3. De eerste stap is opzetten van een Diasporafonds (DF) in Nederland naar Nederlands recht. Dit dient uiterlijk 25 november 2021 een feit te zijn. Het advies is dat hetzelfde bestuur van DIS leiding geeft aan dit fonds. Dit bevordert de korte lijnen voor daadkracht. Er komt ook een Raad van Toezicht voor dit Fonds. Er wordt een DF-rekeningnummer geopend in Nederland met operationele werkrekeningnummers bij bijvoorbeeld de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB). NOB is dan de door de Regering aangewezen beheerder van het DF. Ook bij de andere banken kunnen rekeningen worden geopend.</p>
	<p>4. Het Ministerie BIBIS/DIS stelt een strategisch korte, middellange en lange termijn diaspora(beleids)plan op dat deel uitmaakt van het buitenlands beleid en vormt integraal deel van het Ontwikkelingsplan 2022-2026 van de Regering Santokhi-Brunswijk. Periodieke afstemming met het Planbureau en Algemeen Bureau voor Statistiek (ABS) voor het bijhouden van data en doorrekenen van de diaspora cijfers is hierbij een vanzelfsprekendheid. Regelmatig contact met de Communicatie Dienst Suriname(CDS) voor wat betreft de eindcommunicatie naar buiten is eveneens belangrijk.</p>
	<p>5. Het verder uitwerken van het communicatieplan, waarvan de contouren die zijn vermeld in dit rapport, direct te implementeren door DIS en al haar counterparts in diasporalanden.</p>
	<p>6. Het in het leven roepen van een Diasporadag. Het doel is jaarlijks evenementen in het kader van het uitgestippeld diasporaplan te organiseren. Deze kunnen in de vorm van handelsmissies, workshops, rondetafel conferenties plaatsvinden. Voorstel is per jaar een thema te kiezen dat het beleid van dat jaar uitdraagt. Als datum kan gekozen worden 18 november, de geboortedag van het Diaspora Instituut Suriname.</p>

<p><i>Juridisch:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Internationaal</li> <li>✓ Politiek</li> <li>✓ Consulaire</li> <li>✓ Fiscaal &amp; Financieel</li> </ul>	<p>7. Het ter hand nemen van het wetgevingsproduct betreffende diaspora door deskundigen in werkgroepen te laten uitwerken. Daarbij inachtnemend het aanpassen van het Raamverdrag Nederland-Suriname, met name artikel 3: de economische paragraaf en het grondig evalueren van de bestaande Wet van Personen van Surinaamse Afkomst (Wet PSA ) in Suriname. Overige wetgevingsproducten zoals het Belastingverdrag Nederland -Suriname, de Wet op de Jaarrekening, de Wet Kredietfonds, de Investeringswet, de Wet PSA te actualiseren, etc. en deze strikt toe te passen.</p>
<p><i>Financieel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ International Business</li> <li>✓ Banking</li> <li>✓ Risico factoren</li> <li>✓ Vertrouwen</li> <li>✓ Expertise</li> <li>✓ Producten</li> </ul>	<p>8. De lage ranking van Suriname op de lijst van “Ease of Doing Business” van de Wereldbank kan aangepakt worden met bijvoorbeeld te werken aan een verkorte tijdsduur en aan “shared risk” bij “corporate banking”, waarmee bescherming van minderheidsbelangen wordt gegarandeerd.</p> <p>9. De resultaten van de Nationaal Risk Assessment Commissie (NRA) als startpunt te hanteren en de conclusies in te bedden voor het op te richten Diasporafonds als bedoeld hierboven no.3). Het gaat hier in het bijzonder om Compliance.</p> <p>10. Lesson learned: Gedegen rekening te houden met wat er is gebeurd met de geldtransporten ad € 19,5 miljoen die in Nederland zijn aangehouden. Dit mag in de toekomst nooit meer gebeuren.</p> <p>11. Uit onderzoek blijkt dat duurzaam beleggen heel gunstig is in de Corona pandemie tijd, waarin wij leven op het moment. Rekening houden met milieu, mens en maatschappij en goed bestuur is dan noodzakelijk voor prudent beleggen. Raadzaam is de ESG criteria ook als voorwaarde te herbergen bij het aantrekken van diasporakapitaal.</p> <p>12. Deskundigen uit de Fin-Fin relatie Nederland – Suriname inschakelen voor het doen welslagen van het Diasporafonds. Oudgedienden in de relatie Nederland-Suriname ten tijde van de periode Regering Venetiaan kunnen een belangrijke rol spelen.</p> <p>13. Een korte termijn planning te maken, dus voor één jaar, om de volgende twee financiële producten mede te marketen voor de Diaspora: olie obligatie en grondconversie. Dit moet snel kunnen leiden tot meer inkomsten van 50 miljoen Euro per jaar. Het openen van een dubbele bankrekening is hierbij mogelijk. Diaspora krijgt 0% of negatieve rente over hun spaargeld in</p>



	Nederland. Positieve rente van bijvoorbeeld 3% kan worden aangeboden voor spaar- en beleggingskapitaal.
	<p>14. Te investeren in de andere diasporaproducten, waaronder landbouw (FAI)<sup>1</sup>, luchtvaart (SLM)<sup>2</sup>, consulaire: visumliberalisatie en functionele dubbele paspoorten, zoals sportpaspoort, etc. Diaspora beschikt over kennis om de Surinaamse bedrijven te ondersteunen om, bijvoorbeeld, jaarrapporten en jaarrekeningen te laten opstellen.</p> <p>Voorstel: Eén registeraccountant zal in 2021 voor acht maanden gratis in Suriname komen werken. In het kader van dit thema -waar mogelijk- samen optrekken binnen de CARICOM<sup>3</sup>, met name Guyana, Jamaica, Trinidad, waar heel veel ervaring is opgedaan over diaspora.</p>

In ons rapport hebben wij eveneens rekening gehouden met de meest recente gegevens en met de door diverse deskundigen verstrekte informatie. Voor alle duidelijkheid mogen wij vermelden dat met grootst mogelijke realiteitszin is gewerkt binnen het zichtbaar spectrum voor het kunnen presenteren van de meest voor de hand liggende alternatieven of plausibele opties.

Wij komen dan tot de volgende tien conclusies:

1. Aantrekken van diasporakapitaal	<p>Drie instrumenten zijn inzetbaar:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Het uitzetten van obligaties</li> <li>2. De opzet van een Diasporafonds</li> <li>3. De operationalisatie van een diasporabank</li> </ol>
2. Diaspora Obligaties	<p>Transparantie, effectieve communicatie en vertrouwen zijn noodzakelijke voorwaarden voor het succes van de obligatie. Er is hoge interesse voor meedoen met obligaties, met name voor Staatsolie.</p>
3. Diasporafonds	<p>Diasporafonds binnen één jaar oprichten is haalbaar.</p>
4. Diasporabank	<p>Diasporabank binnen vijf jaren is mogelijk, mits voldaan wordt aan twee algemene voorwaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- De relatie Nederland – Suriname moet in haar volle omvang worden hersteld zowel publiek- als privaatrechtelijk;</li> <li>- Suriname moet vanuit goed bestuur een prudent financieel economisch beleid voeren.</li> </ul>

<sup>1</sup> Food and Agriculture Industries (FAI)

<sup>2</sup> Surinaamse Luchtvaart Maatschappij (SLM)

<sup>3</sup> Caribbean Community (CARICOM)

5. Voorwaarden	<p>Daarnaast zijn minimaal de vier andere voorwaarden belangrijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a. Wetgeving</li> <li>b. Compliance</li> <li>c. Communicatie</li> <li>d. ESG-criteria</li> </ul>
6. Kernaspecten	<p>Het sleutelwoord voor het aantrekken van goedkoop diasporakapitaal is “vertrouwen”. Andere kernaspecten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a. Korte, directe (management) lijnen;</li> <li>b. Vlotte dienstverlening;</li> <li>c. Branding van het nieuwe Suriname;</li> <li>d. Klantgerichtheid;</li> <li>e. Geen/latente politieke bemoeienis.</li> </ul>
7. Competenties	<p>Indien het juiste management voor diaspora wordt benoemd; eenheid en draagvlak wordt ontwikkeld bij de verschillende actoren; communicatie wordt vergroot; en de kernwaarden als “verantwoordelijkheid, geloofwaardigheid en zorgvuldigheid” (de zgn. VGZ waarden) serieus in acht worden genomen, zal de diaspora in staat zijn een substantiële economische katalysator te worden.</p>
8. Diaspora inkomsten	<p>Er is naar schatting of het is mogelijk om minimaal €50 miljoen per jaar tot € 476 miljoen in de komende vijf jaren aan diaspora inkomsten binnen te halen. Dit dient de norm te zijn, het is reëel en het is genereerbaar. Minder of meer dan deze schattingen zijn afhankelijk van een implementatieplan. Implementatie en met name de operationalisatie van dit plan is een vak op zich. Het gaat om politieke wil en daadkracht, extra aandacht voor communicatie, branding van Suriname, hoge tempo van werken, daadkrachtig ambtelijk optreden en vooral het benoemen van juiste mensen op de juiste plek en het effectief managen van diasporaprojecten.</p>
9. Verantwoordelijkheid	<p>DIS is een sui generis instituut dat in termijn onafhankelijk, zelfstandig, en bedrijfsmatig dient te opereren. Naarmate ervaring is opgedaan kan de mogelijkheid voor het instellen van een directoraat hieruit voortvloeien. Alle in dit rapport genoemde speerpunten zullen separaat in detail worden uitgewerkt in een beleidsnota in samenspraak met partners en stakeholders, onder coördinatie van DIS. DIS draagt zorg voor de onderlinge synergie van alle beleids- aspecten met het oog op het garanderen van</p>

	<p>een holistische gebalanceerde aanpak. Alle diaspora counterparts (alserst DIN) tekenen een Memorandum of Understanding met DIS /BIBIS. Op deze wijze kan doelgericht en gezamenlijk uitvoering worden gegeven aan het uitgestippeld diasporabeleid, daarbij inachtnemend de jurisdictie van elke counterpart per land of regio.</p>
<p>10. Voorwaarden &amp; Planning</p>	<p>De Commissie wil tenslotte het eerder geschetste beeld voor wat betreft de voorwaarden en planning in drie tragsgewijs stappen presenteren:</p> <p><i>Voorwaarden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Hoog in het vaandel de principes hanteren van goed bestuur, transparantie en vertrouwen;</li> <li>- Het voeren van een prudent financieel economisch beleid;</li> <li>- Partnerschap DIS en DIN<sup>4</sup> gaan hand in hand samen</li> </ul> <p><i>Planning</i></p> <p><b>1. Korte Termijn (KT) 1 jaar:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- DIS is volledig bemenst en operationeel;</li> <li>- DIN &amp; andere counterparts van DIS in andere landen zijn operationeel;</li> <li>- DF Bestuur is ingesteld ;</li> <li>- DF is rekeninghouder bij banken;</li> <li>- Haalbaarheidsstudies en projecten opgestart;</li> <li>- Het beleidskader en het communicatieplan wordt uitgevoerd.</li> </ul> <p><b>2. Middellange Termijn (MLT) 5 jaren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Wetgevingsproducten zijn aangepast;</li> <li>- Compliancefuncties zijn adequaat ingericht bij alle banken en overige financiële instellingen;</li> <li>- Diasporabank(ieren) is een feit, mits voorbereidingsfase in 2021 begint.</li> </ul> <p><b>3. Lange termijn (LT) 10 jaren:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- DIS stelt in 2021 in goede consultatie met de President en alle andere stakeholders en partners het LT op.</li> </ul>

<sup>4</sup> Diaspora Instituut Nederland ( nog op te richten)

## Inleiding

Voor u ligt het adviesrapport van de Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank, hierna te noemen Commissie DKDB. De President van de Republiek Suriname, Z.E. Chandrikapersad Santokhi, heeft per Presidentieel Besluit, P.B. no. 42/2020, d.d. 08-10-2020, de Presidentiële Commissie Diasporakapitaal en Diasporabank ingesteld op basis van de volgende overwegingen:

- Er is behoefte aan goedkoop kapitaal t.b.v. de publieke sector voor realisatie van de ontwikkelingsdoelen;
- Er is behoefte aan goedkoop kapitaal t.b.v. de private sector voor het doen van investeringen in diverse sectoren zoals de industriële en dienstensector;
- De Regering van Suriname wil facilitering van goedkoop kapitaal d.m.v. het
  - Opzetten van duurzame en doelmatige structuren voor het aantrekken van kapitaal (Diasporabank of bestaande bankinstellingen inzetten);
  - Uitzetten van diasporakapitaal binnen publieke en private sector (fiscaal en financiële wetgeving inachtnemen).

Dit rapport doet verslag over de bevindingen van de onderzoeksresultaten op basis van reële situaties en gekenschetste scenario's voor de betrokkenheid van de Surinaamse diasporagemeenschap, die een significante rol kan vervullen bij de realisatie van de ontwikkelingsdoelen van de regering.

De Surinaamse regering wenst middels doelgerichte en transparante structuren het faciliteren van diasporakapitaal mogelijk te maken. Het beschikbare kapitaal wordt op een betrouwbare manier en concurrerende wijze belegd. De Surinaamse regering zal daardoor in deze voor Suriname kritieke fase een duurzaam en prudent macro-economisch beleid kunnen uitzetten en uitvoeren. Uit de diverse opties zou mogelijkwijs een keuze gemaakt kunnen worden met betrekking tot de instrumenten, de opzet van de structuur, en de wijze van functioneren van het in te stellen orgaan dat diasporakapitaal zou moeten aantrekken, beheersen en monitoren. Om een totaal oordeel over diasporabank, diasporafonds of andersoortige modaliteiten te vellen zal afhangen van een aantal factoren inclusief risico's die in dit document aangegeven zijn. Derhalve zal het zich beperken tot het geven van advies. Bij het overnemen van een of meerdere adviezen, zal de volgende stap zijn het voorbereiden van een implementatieplan.

In de opeenvolgende hoofdstukken gaan wij constructief in op het wetgevingskader dat een belangrijk hoeksteen vormt voor goedkoop kapitaal; de onontbeerlijke Compliance en ESG aspecten voor obligaties, diasporafonds en diasporabank; de mogelijke operationalisering van een diasporabank; voorbeelden van diverse projecten op korte termijn voor diasporakapitaal; het belang van communicatie bij imagoverbetering en het scheppen van vertrouwen. Succesverhalen in Suriname en elders in wereld zijn illustratief opgenomen. De adviezen en conclusies zijn een weergave van de pragmatische route, en ademen de geest uit van praktijkgerichte en noodzakelijke handelingen ten behoeve van het opzetten van duurzame en doelmatige structuren voor de terbeschikkingstelling van kapitaal door de Surinaamse diasporagemeenschappen. Dit rapport beoogt geen extensieve academisch betoog, maar adresseert een kort en zakelijk traject, waarbij transparantie en vertrouwen onontbeerlijke fundamentele uitgangspunten zijn voor het aantrekken van goedkoop diasporakapitaal.

# Wetgeving als grondslag voor DKDB

## Algemeen

Voor het aantrekken van investeerders of kapitaal is heel belangrijk de juiste en praktisch toepasbare wetgeving. Jarenlange discussies omtrent de Wet Investsur en de Investeringswet liggen nog vers in ons geheugen. De jurisdictie van deze wetten kon toen niet overeengekomen worden: Ministerie HI&T, Financiën of BUZA?

Anno 2020 bij het aantreden van de Regering Santokhi-Brunswijk is de diaspora gerelateerde wetgeving een beleidsgebied en kerntaak van Ministerie van BIBIS geworden vanwege het onderbrengen van het Diaspora Instituut Suriname (DIS) bij dit departement. De aanverwante wetgevingsproducten, die aanpassing behoeven en die in dit hoofdstuk behandeld worden, zullen aldus naadloos hierop aansluiten. Deze wetgevingsproducten die infrage zijn worden genoemd zonder volledig te willen zijn. Wij richten ons voornamelijk tot Nederland en in beperkte mate tot Indonesië. De grootste diasporagroep bevindt zich in Nederland. Maar de CARICOM is ook belangrijk: 'The Caribbean has one of the largest diaspora communities in the world, in proportion to the population' (Stalker, 2003). Het Caribisch gebied geldt derhalve bij uitstek als een diaspora regio. Vooral Jamaica, Guyana, Trinidad, en ook Suriname typeren zich als landen waar een zeer groot percentage van de bevolking in een ander land woonachtig is. De zogeheten "largest receiving countries" zijn volgens Stalker, de Verenigde Staten, Engeland en Nederland.

Om diasporabeleid goed van de grond te krijgen zullen een aantal aanverwante wet- en regelgevingsproducten moeten worden ontwikkeld of worden aangepast. Wij hebben de belangrijkste op een rij gezet.

De volgende wetgevingsproducten behoeven aandacht c.q. aanpassing in het kader van het opzetten van DKDB:

Wetgeving	Opmerking	Subadvies
No 1. Raamverdrag juni 1992 <sup>5</sup>	In de relatie tussen Suriname en Nederland is het uitgangspunt voor de samenwerking op financieel en economisch gebied het Raamverdrag inzake vriendschap en nauwere samenwerking tussen de Republiek Suriname en het Koninkrijk der Nederlanden van juni 1992. <i>In artikel 3 is het economisch gedeelte opgenomen.</i> In dit artikel wordt ook de bevordering van directe buitenlandse investeringen tussen beide landen genoemd.	Raamverdrag herijken en aanbevolen wordt dat diasporakapitaal en diasporabank expliciet worden opgenomen in de bepaling

<sup>5</sup> Raamverdrag inzake vriendschap en nauwere samenwerking tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname, 'sGravenhage, 18-06-1992. Tekst van de wet: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0001175/1995-05-01>

<p>No 2.</p> <p>Het Belastingverdrag Suriname Nederland<sup>6</sup></p>	<p>In 1975, gelijk na de onafhankelijkheid, is er ook een bilateraal <i>Belastingverdrag</i> tussen Suriname en Nederland getekend met als primair doel om dubbele belasting heffing te voorkomen.</p>	<p>Aanbevolen wordt dat dit verdrag operationeel wordt gemaakt tussen Nederland en Suriname.</p>
<p>No 3.</p> <p>Investerings-verdrag Nederland Suriname<sup>7</sup></p>	<p>In september 2006 is een bilaterale investerings-beschermingsovereenkomst (IBO) tussen Suriname en Nederland in werking getreden. Een IBO is een verdrag tussen twee landen, waarin bindende afspraken worden gemaakt over de behandeling van investeringen van investeerders van het ene land op het grondgebied van het andere land.</p> <p>Onder de IBO:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• hebben investeerders recht op nationale behandeling;</li> <li>• mogen betalingen in verband met een investering in een vrij inwisselbare valuta overgemaakt worden naar het buitenland;</li> <li>• geniet de investeerder bescherming tegen onrechtmatige onteigening van bezittingen en</li> <li>• mogen geschillen ook worden onderworpen aan internationale arbitrage.</li> </ul> <p>Het verdrag kan niet eenzijdig gewijzigd worden door één van de partijen. De overeenkomst was al op 31 maart 2005 ondertekend door de Nederlandse ambassadeur in Paramaribo en de toenmalige Surinaamse Minister van Handel en Industrie, Michael Jong Tjien Fa, maar moest vervolgens nog parle-</p>	<p>Aanbevolen wordt dat Suriname z.s.m. op deze landenlijst van Nederland wordt geplaatst.</p>

<sup>6</sup> <https://wetten.overheid.nl/BWBV0003461/1977-04-13>

<sup>7</sup> <https://www.navigator.nl/document/2a214e9168e67626691621c8104438aa/verdrag-inzake-de-bevordering-en-de-wederzijdse-bescherming-van-investeringen-tussen-het-koninkrijk-der-nederlanden-en-de-republiek-suriname-01-09-2006-tot->

	<p>mentaire goedkeuring verkrijgen. Minister Jong Tjien Fa had bij de ondertekening de hoop uitgesproken dat de overeenkomst een stimulans is voor de private sector in Nederland om zijn blikken naar Suriname te richten.</p>	
	<p>Tijdens het recent Hoog Ambtelijk overleg van november 2020 is overeengekomen dat gewerkt zal worden om Suriname op de landenlijst te plaatsen van de door Nederland beschikbare faciliteiten voor samenwerking op het gebied van private sector ontwikkeling en financiering</p>	
<p>No 4. Wet PSA<sup>8</sup></p>	<p>De Wet Personen van Surinaamse Afkomst (PSA, SB. 2014, no. 8) geeft een juridische omschrijving van de diaspora. Het betreft personen die niet de Surinaamse nationaliteit bezitten maar wel in Suriname zijn geboren, en van wie een van de ouders op het moment van geboorte de Surinaamse nationaliteit bezat. Ook personen die niet in Suriname zijn geboren, maar van wie de vader of de moeder, de grootvader of de grootmoeder van Surinaamse afkomst, is volgens de wet, van Surinaamse afkomst. Daarnaast kan de PSA gerechtigde ook zijn gezin toegang geven tot de rechten en faciliteiten die toekomen aan hem. Onder gezinsleden wordt verstaan zijn of haar wettige partner, en zijn of haar wettige minderjarige (pleeg) kinderen.</p>	<p>Aanbevolen wordt de PSA groep omschrijving te adopteren dan wel te behouden voor de afbakening van de Surinaamse diaspora in Nederland en als zodanig de PSA Wet aan te passen en te verheffen naar een Diasporawet.</p>
	<p>Dit geeft een ongekend economische, maatschappelijke, kennis, wetenschappelijk en cultureel potentieel op een brede variëteit van terreinen en netwerken. Suriname kan toegang verkrijgen tot een breed netwerk van economische mogelijkheden</p>	

<sup>8</sup> <http://www.gov.sr/themas/diaspora/psa-wet/>

	binnen Nederland en de Europese Unie(EU).	
No 5. Wet Investsur <sup>9</sup>	<p>In 2001 is de Wet Investsur voor de instelling van het Instituut voor de bevordering van Investerings in Suriname ingesteld en werd de Investeringswet 2001 afgekondigd. Overige relevante wetgeving die in de afgelopen periode zijn goedgekeurd betreffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wet Surinaams Bureau voor Standaarden 2006</li> <li>• Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011</li> <li>• Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012</li> <li>• Wet Kapitaalmarkt 2014</li> <li>• Wet Elektronisch Rechtsverkeer 2017</li> </ul> <p>Wet Krediet Registratiebureaus in behandeling in De Nationale Assemblée.</p>	
No 6. Wet op de Jaarrekening <sup>10</sup>	<p>Deze wet kan worden gezien als een mijlpaal in de structurering van de financieel-economische infrastructuur van ons land. Deze wet moet met name als een speciale wetgeving van toepassing worden verklaard voor Diaspora - investeerders en ondernemingen. De jaarrekening is een verantwoordingsdocument.Om te kunnen ondernemen hebben bedrijven financiering nodig. De financiering wordt gebruikt om investeringen, de kosten en de rente te kunnen betalen. De financiering komt van verschaffers van eigen vermogen, ofwel van de aandeelhouders. Daarnaast wordt geld aangetrokken door middel van</p>	<p>Het laatste is niet veel nieuws onder de zon, maar voor de DBDK is de Commissie van mening dat deze wet in één van de “intake formulieren” met name moet worden genoemd zodat een ieder zich daaraan uitdrukkelijk zal houden.</p>

<sup>9</sup> [https://www.dna.sr/media/20539/wet\\_investsur.pdf](https://www.dna.sr/media/20539/wet_investsur.pdf)

<sup>10</sup> [https://dna.sr/media/192917/sb\\_2017\\_\\_84\\_wet\\_op\\_de\\_jaarrekening.pdf](https://dna.sr/media/192917/sb_2017__84_wet_op_de_jaarrekening.pdf)



	<p>eningen, die doorgaans van banken komen. Over die leningen moet rente worden betaald. De rente is een onderdeel van de kosten. Elke onderneming hoopt met de investeringen en de gemaakte kosten uiteindelijk meer geld over te houden en dus winst te maken. De winst komt ten dele ten goede aan de Staat in de vorm van belastingheffing. Het overige komt ten goede aan de aandeelhouders die de onderneming hebben gefinancierd.</p>	
<p>No 7. Grondstoffenbesluit<sup>11</sup></p>	<p>Suriname heeft tal van Belastingfaciliteiten (vrijstellingen, grondstoffenbesluit, decreet mijnbouw e.a.) die in de juiste samenhang met elkaar moeten worden gebracht.</p> <p>Het is ook duidelijk dat een aantal wetgeving sterk verouderd is waardoor een evaluatie en aanpassing c.q. modernisering van onze wetgeving noodzakelijk is willen wij serieuze investeerders aantrekken. Onze wetgeving zal niet alleen transparant moeten zijn maar ook concurrerend met de regio en gebaseerd op welke investeerders wij als land willen aantrekken. De belastingdeskundige, dhr. Roy Rijger is in het kader van het aantrekken van investeerders doende met een studie ten aanzien van de verschillende belemmeringen en uitdagingen op het gebied van de respectieve wetgeving en specifiek de belastingwetgeving, -verdragen en -faciliteiten en zal ook voorstellen doen voor aangepaste wetgeving in dit kader.</p> <p>Daarbij wordt gedacht aan de update van de Investeringswet, voorkomen van dubbele belastingheffing, hoge</p>	

<sup>11</sup> <http://tradeandindustry.gov.sr/media/1137/grondstoffenbesluit-1997.pdf>

	bronheffingen, onaantrekkelijk rendement, ongelijke behandeling, belastingfaciliteiten (fiscale en niet-fiscale), “one-stop shop” ter facilitering van de investeerder.	
No 8. Overige (Fiscale) wetgeving	Opvallend is dat Suriname naast het Belastingverdrag met Nederland alleen nog een Belastingverdrag heeft met Indonesië in tegenstelling tot andere Caribische landen die makkelijk tien of meer belastingverdragen hebben gesloten met andere landen. Ons land moet ook serieus hiernaar kijken.	Naar het adviesrapport en de aangepaste wetgeving van deze deskundige aan de Regering wordt daarom uitgekeken en zal daarna met hoge prioriteit geïmplementeerd moeten worden.
No 9. NRA	Ook de huidige National Risk Assessment (NRA) zal een positieve bijdrage leveren ten behoeve van de financiële stabiliteit en het vertrouwen in de bankensector van Suriname. De NRA moet o.a. ervoor zorg dragen dat de risico's, via Compliance vereisten, in de financiële sector in kaart worden gebracht en zoveel als mogelijk worden geminimaliseerd op het gebied van witwassen, terrorismefinanciering en de handel in wapens. Het minimaliseren zal geschieden door middel van wetgeving, regels, procedures en andere maatregelen.	
No 10. Nederlandse juridisch regiem in de startfase	Suriname bevindt zich na de verkiezingen van mei 2020 in een herstelfase waarbij op vrijwel alle gebieden grote verbeteringen moeten plaatsvinden.	Omdat bovenstaande uitdagingen processen betreffen die enige tijd in beslag zullen nemen is het aan te bevelen het aan te trekken diasporakapitaal in de eerste fase te vestigen in Nederland onder de Nederlandse wetgeving die op dit moment toch meer vertrouwen geniet.

<p>No 11. NOB</p>	<p>De Nationale Ontwikkelingsbank (NOB) heeft qua organisatiestructuur alle infrastructuur om als facilititeit te fungeren voor diasporakapitaal. Suriname werkt in de tussentijd aan de versterking van haar kerninstituten (CLAD<sup>12</sup>, Rekenkamer, Planbureau, Statistiekbureau, Centrale Bank van Suriname) en de modernisering van de wetgeving die daarbij vereist is.</p>	<p>Sterk wordt aanbevolen de NOB om te bouwen en te versterken naar een instituut dat vertrouwen uitstraalt. Zij kan dan als beheerder van het Diasporafonds optreden en heeft de nodige ervaring als beheerder van fondsen en het begeleiden van projecten in de productiesector. De eerdergenoemde wetgevingsproducten kunnen dan gesynchroniseerd worden in het kader van DKDB.</p>
-----------------------	---	--

### Ease of Doing Business

<p>Door internationale investeerders wordt ook het 'Ease of Doing Business' rapport<sup>13</sup> van de Wereldbank gebruikt als maatstaf voor het investeringsklimaat van een land.</p> <p>Suriname staat in het laatste Wereldbank rapport op de <u>162<sup>e</sup> plaats</u>. Dat is op Haïti en Venezuela na de laagste plek van de landen in Latijns Amerika en het Caribisch gebied.</p>	<p><u>De lijst is in de annex toegevoegd.</u></p>
<p>In dit rapport wordt gekeken naar het proces voor de opzet van de volgende activiteiten die voor elke investeerder van belang kunnen zijn:</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Starting a business</li> <li>▪ Dealing with construction permits</li> <li>▪ Getting electricity</li> <li>▪ Registering property</li> <li>▪ Getting credit</li> <li>▪ Protecting minority investors</li> <li>▪ Paying taxes</li> <li>▪ Trading across borders</li> <li>▪ Enforcing contracts</li> <li>▪ Resolving insolvency</li> </ul>

<sup>12</sup> Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD)

<sup>13</sup> Doing Business 2020, World Bank Group

<p>Al deze processen moeten veel efficiënter verleend worden willen wij hoger op deze rangenlijst terecht komen en het investeren in Suriname aantrekkelijk maken.</p>	<p>Het ministerie van BIBIS zal onder andere ervoor zorg dragen dat met de operationalisering van het directoraat International Business Suriname een betere classificatie v.w.b. het gemak om zaken te doen in Suriname; belangrijke aspecten daarbij kunnen zijn: verkorte procedures die tijd winnen en kosten verminderend zijn, investering beschermend zijn zoals <i>minority shareholder protections</i></p>
--	---

## Compliance aandachtsgebieden

Compliance is een vrij “jong” fenomeen. Anderen zeggen een “nieuw” woord. De afgelopen jaren wordt compliance in ons land veelvuldig gebezigd mede in verband met dossier van NRA.

De oorsprong van Compliance ligt echter in de Verenigde Staten van Amerika, waar in de jaren '30 van de 20<sup>e</sup> eeuw de noodzaak van vergaande regulering van onder andere de financiële sector werd ingezien. “To comply” betekent “voldoen aan”. Het begrip is vooral actueel geworden na de beursschandalen zoals Enron en Ahold, met name in Nederland, wat leidde tot het opstellen van de “Corporate Governance Code”. Compliance wordt sindsdien gezien als het voldoen aan alle relevante wetgeving.

Compliance betekent letterlijk “naleving”. Het wordt in één adem genoemd met ethisch gedrag, moraal en integriteit. Voor de DKDB betekent Compliance, de vrijwillige bereidheid om wettelijke verplichtingen op het gebied van Economie en Financiën na te komen. Hierbij spelen dienstverlenende houding en adequate communicatie een heel belangrijke rol.

“Compliance is het begrip waarmee wordt aangeduid dat een persoon of organisatie werkt in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving. Het gaat over het nakomen van normen of het zich er naar schikken. Het is soms ook de aanduiding van de afdeling of cel in een organisatie die de Compliance functie vervult: het bijstaan van het bestuur bij het in controle houden van de organisatie om in overeenstemming te werken met de geldende wet- en regelgeving. In simpele bewoordingen en in relatie tot de bank betekent Compliance: vrijwillige naleving van de bancaire voorschriften.

Naar aanleiding van de aanhouding van €19,5 miljoen in Nederland is de Commissie van mening dat wij Compliance scherp en sterk moeten definiëren: het identificeren en voorkomen van Money Laundering en Terrorisme Financiering.

Ook hier dienen wij te letten op het flankerend beleid met betrekking tot Compliance beleidsregels om vertrouwen te wekken zodat Suriname zich aantrekkelijk maakt voor diasporakapitaal. We schetsen in het navolgende het kader waarin Compliance doorwerkt en met name de belangrijke wet- en regelgeving die met dit kader samenhangt.

<b>Kader waarin Compliance doorwerkt naar DKDB</b>		
Voor de Commissie als de DKDB -of er nu wordt gekozen voor NOB of een ander bank- is “dirty” money not done”. Hiertoe is het van belang dat de fondsbeheerders een programma ontwikkelen waarin een compliance beleid wordt uitgezet gericht op haar Risk Based Approach (RBA). Het doel moet zijn het voorkomen van Money Laundering (AML).		

Vereiste toetsingskader	Leidraad AML beleid gericht op het Diasporafonds	Diaspora categorieën
<p>1. Profiel van de investeerder vaststellen middels opvragen van identificatiegegevens; verklaring van herkomst van gelden;</p> <p>2. Screening online/online research;</p> <p>3. Relatie met Suriname;</p> <p>4. Reden voor investeren.</p>	<p>a. Wet- en regelgeving;</p> <p>b. Integriteitrisico en toezicht en monitoring</p>	<p>1. <i>Loontrekker (De Kleine man)</i></p> <p>Profiel is gemakkelijk vast te stellen, alsook de verklaring van herkomst van gelden.</p>
		<p>2. <i>Midden- en Kleinbedrijf</i></p> <p><u>Formeel.</u></p> <p>Voor het vaststellen van het profiel is het advies dat de volgende informatie wordt opgevraagd:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• KvK<sup>14</sup> uittreksel;</li> <li>• Identificatiebewijs;</li> <li>• Bewijs adres van het management en aandeelhouder;</li> <li>• Screenen van het bedrijf, management, aandeelhouder</li> <li>• (Interne search) en</li> <li>• Audited jaarcijfers.</li> </ul>
		<p>3. <i>Informele sector ("zwart geld")</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• KVK, identificatie bewijs van management, aandeelhouder, screening, eventueel bewijs van "Generaal Pardon".</li> </ul>

<sup>14</sup> Kamer van Koophandel (KvK)

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• Jaarcijfers kunnen bij deze sector moeilijk zijn; “management accounts” zouden hierbij een middenweg kunnen bieden.</li> </ul>
		<p>4. <i>Grote bedrijven</i></p> <p>Hierbij zouden dezelfde voorwaarden moeten gelden zoals aangegeven bij de formele sector MKB namelijk.</p>

#### Algemene Opmerkingen:

- Ons land maakt zich klaar voor de (afronding van) National Risk Assessment (NRA) van 2020. De belangrijkste onderdelen van deze NRA zijn het verder aanscherpen van de compliance vereisten en het versterken van toezicht en handhaving op het gebied van witwassen van gelden en anti terrorisme financiering.
- De betrokken stakeholders hierbij zijn niet alleen de banken, maar ook cambio's, notarissen, accountants, het publiek en de overheid. De drempel om toe te treden tot het financiële systeem voor de “unbanked” dient niet verhoogd te worden, maar juist verlaagd. Dit staat enigszins in schril contrast met de stringentere compliance regels die banken introduceren. Doch zullen banken meer dan tevoren dienen na te gaan op welke wijze zij deze tegenstelling kunnen overbruggen. Dit vereist van banken meer overleg en een nauwere samenwerking met de toezichthouder, BNETS, het bedrijfsleven en de consumentenorganisaties.
- DKDB zal ernstig rekening moeten houden met de resultaten van het NRA rapport en de Compliance regels zeker inbedden in hun werkprogramma's.
- De Commissie is van mening dat toenemende regulering in financiële educatie van Diasporaklanten van groot belang. DIS zal i.s.m. haar counterparts in diasporalanden er toe overgaan om de gemeenschap via diverse kanalen proactief en adequaat te informeren over het betalingsverkeer, de rol van fondsen en banken in de NRA, alsook de redenen voor het treffen van strengere Compliance maatregelen.
- Tenslotte is de gehele financiële sector gebaat bij een gunstig macro-economisch klimaat. Hierbij is het noodzakelijk dat zowel het monetair als fiscaal beleid prudent en evenwichtig zijn. Regelmatig overleg met de monetaire en fiscale autoriteiten is voor DIS en haar counterparts in diasporalanden noodzakelijk ter bespreking van de risico's en de hierop te nemen maatregelen. Hierbij zullen met name prudentie, evenwichtig beleid en voorspelbaarheid de inzet van de banken zijn.

In chronologische volgorde relevante wetgeving voor Compliance:

#### In 2002

- de Anti Money Laundering wetgeving (Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (MOT));
- Wet Identificatieplicht Dienstverleners (WID) en

Wet Strafbaarstelling Money Laundering in Suriname aangenomen, die steeds hogere eisen stelt aan de uitvoering van Compliance aan Financiële en Niet-financiële Dienstverleners ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme.

#### In mei 2019

De National Risk Assessment gelanceerd, die is gericht op de vraag in hoeverre Suriname een voldoende robuuste infrastructuur heeft ter bestrijding van witwassen en financiering van terrorisme.

#### Daarna volgde in 2020

- De Caribbean Financial Action Task Force (CFATF) 4<sup>th</sup> Round of Anti Money Laundering (AML) and Combating Financing of Terrorism (CFT) Mutual Evaluation.
- Voor elk bedrijf betekent het niet of niet tijdig voldoet aan de verplichtingen neergelegd in de richtlijnen een boete van max. SRD 1.000.000, - per overtreding.
- Voor Suriname betekent het niet voldoen aan de regels, dat deze kan leiden tot:
  - Blacklisting door FATF<sup>15</sup> met als resultaat;
  - Het uitblijven van potentiële internationale investeerders, financieel economisch isolement door landen;
  - Moeilijke toetreding tot de internationale financiële markten.

#### Compliance Technische Bijstand

1. Het is van belang om vanuit Nederland Compliance technische bijstand te geven in de vorm van diverse diensten aan de Financiële en Niet-financiële Dienstverleners om te voldoen aan de Compliance-eisen m.b.t. de MOT/WID wet- en regelgeving. Immers, Nederland kent ook een NCI, het Nederlands Compliance Instituut.
2. In het kader van de samenwerking Nederland-Suriname kan dus steun worden gevraagd om deze wet- en regelgeving (MOT/WID) op de juiste wijze te interpreteren en te implementeren in Suriname met het doel Suriname te “ontzorgen”, zodat Suriname zich met een gerust hart kan blijven focussen op de dagelijkse leiding, activiteiten en klanten.
3. Vakbekwame professionals, expertise, en netwerken in diverse sectoren in binnen- en buitenland kunnen optimaal worden ingezet voor de borging van de MOT/WID Compliance in Suriname en voor de DKDB.

---

<sup>15</sup> Financial Action Task Force



De onder het MOT toezicht vallende Financiële en Niet-financiële dienstverleners zijn:

- Categorie A: Krediet-, effecten- en beleggingsinstellingen (waaronder ook de bankinstellingen);
- Categorie B: Levensverzekeringsmaatschappijen;
- Categorie C en D: Geldwisselkantoren en Geld-overmakingskantoren;
- Categorie E: Notarissen, makelaars, accountants, administratiekantoren en advocaten;
- Categorie F: Handelaren in goud, andere edele metalen en edelstenen;
- Categorie G: Handelaren in motorrijtuigen
- Categorie I: Aanbieders van kansspelen

*DKDB behoort tot categorie A en dient derhalve strikt onder de compliance regels te vallen.*

# Wat is de juiste volgorde? Eerst Diasporafonds en dan Diasporabank

## Algemeen

De afgelopen vijf maanden zijn reeds € 44 miljoen aan geld- en goederen door de Regering van Nederland aan Suriname verstrekt. Medio 2020, is er binnen één dag €1,5 miljoen via een TV show opgehaald voor Suriname. Het streven is om in 2021 dit gegeven op structurele wijze te doen plaatsvinden op het gebied van handel, industrie, twinning en in het bijzonder via de diaspora. Diasporafonds is het alternatief dat zich leent hiervoor.

Het op te richten instituut voor Diaspora Nederland kan als netwerkorganisatie zorgdragen dat het Diasporafonds op constructieve manier gekapitaliseerd wordt door de diasporagemeenschappen. Het Raamverdrag dient als grondslag voor het welslagen van deze optie.

In korte tijd - sinds het aantreden van de huidige regering - is er een stijging merkbaar van ingediende diasporadossiers en een toename van vragen over “werken, beleggen en ondernemen in Suriname”. Dat zijn ook onderdelen van het Raamverdrag en Diasporafonds. De dossiers komen vanuit diverse lagen van onze multiculturele samenleving: de Javaanse tak, Hindoestaanse gelederen, Afro -Surinaamse komaf, Chinese afstammelingen, enzovoorts. Het voorgaande biedt alleszins ruimte voor het opzetten van een Diasporafonds.

## Voorstel: het beheer van het fonds is in Nederland

### *Elementen Diasporafonds (DF)*

1. Het DF zal in Nederland worden opgericht;
2. De rechtsvorm is stichting worden (De Commissie Diaspora van BIBIS spreekt ook haar voorkeur uit voor een stichting);
3. De “on-boarding” van de investeerders zal in Nederland geschieden;
4. De Nederlandse wet-en regelgeving zal van toepassing zijn;
5. Het Diaspora Instituut in Nederland zal een formulier initiëren waarin de 5xW als intake is opgesteld: wie, wat, waarom, wanneer en waar;
6. Dit 5xW formulier zal dan in samenwerking met DIS verder worden ontwikkeld en begeleid;
7. Rekeningnummer van DF zal worden geopend in Nederland;
8. Rekeningnummer van het beheersfonds zal in Suriname worden geopend;
9. Compliance regels zullen van toepassing zijn.

## Andere modaliteiten

Fondsen via de Centrale Bank van Suriname (CBvS)	Fondsen via de Commerciële Banken	De nadere voorwaarden:
<p>Indien de gelden vanuit het DF richting Suriname komen via de Centrale Bank van Suriname (CBvS), zal de moederbank op basis van haar Compliance richtlijnen deze gaan monitoren.</p>	<p>Indien de gelden vanuit het DF via de andere banken komen, zullen de commerciële banken op basis van haar Compliance richtlijnen deze gaan monitoren.</p>	<p>Haast elke financiële instelling beschikt (ook over een Diaspora-proof Compliance-regeling) die voorschriften bevat waaraan de in die instelling werkzame personen zich dienen te houden, evenals voorschriften over de wijze van controle op de naleving ervan.</p> <p>Ook veel instellingen die raakvlakken hebben met de financiële sector zoals pensioenfondsen, beschikken dan over een compliance-regeling. Een dergelijke regeling bevat, bijvoorbeeld, voorschriften over de wijze waarop functionarissen voor eigen rekening in effecten mogen handelen, beperkingen in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.</p>
	<p>De monitoring bij zowel als de commerciële banken zullen plaatsvinden met behulp van de volgende documenten of criteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Kopie ID;</li> </ul>	

	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Bewijs van adres;</li> <li>▪ Bewijs van inkomsten;</li> <li>▪ Screening bedrijf, management, UBO<sup>16</sup> ; aandeelhouders,</li> <li>▪ FATCA <sup>17</sup></li> <li>▪ Bankreferenties ter ondersteuning van het zuivere profiel van de investeerder en</li> <li>▪ Screening volgens “High Risk/Sanctioned countries” (EU sanctie lijst, en andere internationale standaarden.</li> </ul>	
--	---	--

## De Diaspora statistieken

Diaspora is een nog relatief ongerepte en onuitputtelijke hulpbron voor welzijn en welvaart. Suriname dient dat optimaal te benutten. Het feit dat de Surinaamse diaspora qua omvang vergelijkbaar is met de Surinaamse bevolking biedt het voldoende soelaas voor het ontwikkelen van beleid in het behalen van duurzame ontwikkelingsdoelen. China, India, Israel zijn onder andere door connecties met hun diaspora in de Verenigde Staten in staat geweest om een economische groeispromg te maken.

*Referenties naar feiten, statistieken en succesverhalen zijn hieronder vermeld.*

Meer dan 247 miljoen mensen (3% van de wereldbevolking) naar schatting leeft buiten het geboorte land. De overmakingen van Diaspora bedroegen in 2014 maar liefst US\$ 427 miljard. Dit is bijna 3x zoveel dan de officiële ontwikkelingshulp. Remittances worden door de internationale kapitaalmarkt vaak over het hoofd gezien. Deze overmakingen zijn in “low income countries” de grootste bron van vreemde valuta-inkomsten (meer dan 5% van bbp). De overmakingen zijn over het algemeen stabiel en zelfs counter-cyclical, ze worden niet altijd geconsumeerd door de ontvangers ( soms gaat het geld naar small business en liefdadigheid) en zijn dus “drivers” voor ontwikkeling in het ontvangende land.

<sup>16</sup> Met een KVK uittreksel UBO-register krijg je inzicht in wie de uiteindelijk belanghebbenden (Ultimate Beneficial Owners, kortweg UBO's) binnen een organisatie zijn. Bepaalde instellingen, zoals banken en verzekeraars, zijn wettelijk verplicht om een KVK uittreksel

UBO-register als hulpmiddel te raadplegen bij een cliëntenonderzoek om de identiteit van de UBO's vast te stellen. Het register draagt

hiermee bij aan het voorkomen van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen en financieren van terrorisme.

<sup>17</sup> Wat is FATCA? De Foreign Account Tax Compliance Act is Amerikaanse wetgeving die als doel heeft belastingontduiking door Amerikanen te voorkomen. De wetgeving, die in Nederland is geïmplementeerd, vereist van alle financiële instellingen dat zij al hun

Amerikaanse klanten identificeren.

*Door de ervaringsdeskundige Robby Makka wordt het volgende aanname model (A t/m H) geschetst (er is nog specifiek onderzoek nodig om zaken realistischer te voorspellen):*

**A.**

Uit diverse studies blijkt dat de diaspora met name vanuit Nederland per dag ongeveer € 615.000, = naar Suriname `exporteert` in de vorm van geld, goederen en diensten. Per jaar is het ongeveer €160 miljoen.

Onder supervisie van de beide regeringen (Nederland - Suriname) kan dit bedrag minimaal verdrievoudigd kan worden naar ongeveer € 500 miljoen.

**B.**

Voorbeeld:

10.000 p x € 800 = € 8 miljoen (Surinamers uit de diaspora besteden voor wonen in Suriname)

10.000 p x € 8000 = € 80 miljoen (Surinamers uit de diaspora voor wonen en werken in Suriname)

10.000 p x € 80.000 = € 800 miljoen (Surinamers uit de diaspora voor wonen, werken en ondernemen in Suriname)

-----  
Totaal = € 888 miljoen

In Nederland wonen drie generaties Diaspora uit een gemiddeld aantal van 380.000.

De eerste generatie is +/- 150.000. De rest is in Nederland geboren.

Uit gesprekken blijkt dat van deze 150.000 ongeveer 30.000 bereid zou zijn om "financieel te verhuizen" richting Suriname. Als dus 30.000 bereid is om te investeren in Suriname dan is het DF kapitaal maximaal €888,= miljoen. Dit is dus een conservatieve berekening en rondt dit bedrag af naar beneden, €500,= miljoen. Dit is met een gericht plan per jaar binnen te halen.

**C.**

Belangrijk zijn 3 voorwaarden:

- Suriname moet: "Yes" zeggen tegen Diaspora in al haar facetten;
- Beide regeringsleiders, Rutte-Santokhi, dus op het hoogste niveau met elkaar in gesprek gaan;
- Diaspora economie moet alle aandacht krijgen.

**D.**

De wereldwijde Diaspora Surinamer woont in Nederland, de VS, Guyana, de Nederlandse Antillen, Canada, België, UK, Frankrijk, Brazilië, Spanje. Conservatieve schatting van de Surinaamse Diaspora populatie is ongeveer 500.000. Echter indien men ook de kinderen

waarvan een der ouders van Surinaamse afkomst in overweging neemt kan de omvang van de diaspora toenemen tot 1.500.000.

**E.**

De omvang van de tweede generatie is ongeveer 150.000 en 90% van de tweede generatie is tussen de 0 en 35 jaar oud. De groep die in aanmerking zal kunnen komen als Diaspora “finance” verstreker bestaat uit ongeveer 180.000 personen. Het gemiddelde inkomen is ongeveer € 25.200, = voor mannen en € 18.000, = voor vrouwen. Uitgaande van 15% besparingen (€4.000,= per jaar per persoon) komt men uit op grofweg €600, = miljoen spaargeld per jaar. Indien men de populatie nu opdeelt in verschillende leeftijds “buckets” en aan de hand van de leeftijdscategorie een aantal cumulatieve jaren van besparingen in de berekening meeneemt, komt men op totale cumulatieve besparingen van rond € 5.5 miljard.

**F.**

*Hypothetische benadering*

<b>Investerings €500 miljoen per jaar</b>	<b>2% -5% van €500 miljoen Investerings naar Suriname</b>	<b>Miljoenen Euro's per maand aan overmakingen</b>	<b>Jaarlijks formele remittances ad \$160 miljoen</b>
Indien 65.000 mannen en 80.000 vrouwen op basis van hun inkomen resp. €18000, = en € 14.400,= per jaar kunnen investeren dan is het balanstotaal ongeveer €476 miljoen. Hier ronden we het af naar boven, dan komen we weer in de orde van €500 miljoen	Indien de Surinaamse overheid goed beleid introduceert dat de juridische rechten van de Diaspora garandeert, kan er tussen de 2% en 5% van dit bedrag worden gemobiliseerd voor Diaspora investeringen naar Suriname.  Naast Suriprofs zijn er ook succesvolle Surinamers in de medische sector en andere sectoren  (kunst, muziek, professionele dienstverlening).	Maandelijks worden miljoenen Euro's overgemaakt naar Suriname die vervolgens in de economie verspreiden. Verscheidene Wereldbank / InterAmerican development Bank (IADB)“corridor studies” analyseren de kanalen van remittances, vanaf de ontvanger tot aan de verzender.	De formele remittances naar Suriname worden geschat op gemiddeld maximaal \$160 miljoen per jaar. <sup>18</sup> Daarnaast “the in-kind” remittances, pakketten die via de shipping bedrijven worden verscheept. Zonder de diaspora op de Amsterdam/Paramaribo route zou de SLM hoogstwaarschijnlijk failliet gaan. De omvang van de informele & illegale remittances is niet duidelijk maar er zijn “guesstimates” van \$200-300 miljoen.

<sup>18</sup> Bron: Centraal Bureau voor Statistiek

## H.

### *Koesteren van lange termijn bronnen van kapitaal:*

- Spaargeld van diaspora is niet altijd veilig bij Westerse banken en kan in Suriname veiliger zijn, maar niet via “near-bankers” of andere malafide instellingen.
- Er is een hevig gevecht gaande op de internationale kapitaalmarkt voor het aantrekken van kapitaal.
- Door toezichtskaders zoals Basel 3 en Solvency 2<sup>19</sup> zal het lastiger worden voor EU instituten om lange termijn “risk-based” kapitaal naar opkomende economieën als Suriname te exporteren. Wel moet Suriname iets doen aan haar kredietwaardigheid.
- Suriname heeft dit type kapitaal juist hard nodig om haar natuurlijke bronnen te exploiteren

## **Duurzaam Beleggen in COVID-19 tijd en daarna**

In deze pandemische tijd wordt duurzaamheid en duurzaam beleggen bij de Europese regelgeving steeds meer toegepast. Definities over wat wel en wat niet onder duurzaam is, ondergaan contextuele veranderingen, die aangepast worden aan de tijdsgeest en omstandigheden. Regelgeving vraagt dan aan, bijvoorbeeld, vermogensbeheerders hoe zij omgaan met “Environment, Social & Governance” criteria (ESG) in het beleggingsproces. Sommige bedrijven met meer dan vijfhonderd werknemers, worden gevraagd om te publiceren hoe ze scoren op duurzaamheidsfactoren. Standaarden worden gemaakt voor deze criteria, in het bijzonder over de duurzame prestaties.

Bij centrale banken zoals De Nederlandsche Bank (DNB) en de Europese Centrale Bank worden er al discussies hierover gevoerd, waarbij ook naar klimaatrisico's wordt gekeken. Men ziet dit fenomeen als onderdeel van een nieuw type kapitalisme. De verschuiving vindt dan volgens geleerden als volgt plaats: van “Kapitalisme gefocust op aandeelhouderswaarde” naar “Kapitalisme met het accent op het creëren van waarde op lange termijn voor alle belanghebbenden, inclusief werknemers, leveranciers, klanten en gemeenschappen”.

In het nieuwe normaal lijken alle neuzen thans gericht te zijn op groen voor een duurzamere wereld, waarbij met een duurzame beleggingsportefeuille, beleggers grote impact sorteren op het milieu. Er wordt zelfs voorgesteld dat indien een fonds niet of onvoldoende duurzaam, dan wordt dat vervangen door een duurzamer alternatief. Zo wordt duurzaam beleggen steeds meer het nieuwe normaal.

Volgens Van Lanschot<sup>20</sup> zijn beleggingsfondsen duurzaam als ze de “United Nations Principles for Responsible Investing” (PRI) hebben ondertekend. Dat is een in 2006 door de Verenigde Naties opgestelde gedragscode voor duurzaam beleggen door professionele beleggers zoals vermogensbeheerders en pensioenfondsen. De fondsen dienen de “United Nations Global Compact” in hun beleggingsbeleid opgenomen te hebben. Dit behelst tien

---

<sup>19</sup> Basel en Solvency II zijn namen van internationale akkoorden, projecten richtlijnen, wetgeving voor resp. banken en verzekeraars in het kader van financieel risicomanagement en toezicht.

<sup>20</sup> <https://www.duurzaam-beleggen.nl/blog/alle-seinen-op-groen-duurzaam-beleggen-wordt-het-nieuwe-normaal/>

duurzame grondbeginselen van de Verenigde Naties die ondernemingen oproepen om hun strategie en bedrijfsvoering af te stemmen op universele uitgangspunten voor mensenrechten, arbeid, milieu en anticorruptie. Duurzame beleggingsfondsen sluiten fabrikanten uit van controversiële wapens (nucleaire, biologische en chemische wapens, clustermunitie en landmijnen), tabaksproducenten en distributeurs van tabaksartikelen (meer dan 20% van de omzet).

Beleggingsfondsen zijn extra duurzaam als ze daarnaast alleen beleggen in duurzame koplopers in een sector, alle wapenfabrikanten uitsluiten en bedrijven uitsluiten op basis van ethische waarden (bijvoorbeeld alcohol, bont, pornografie en gokken), het Klimaatakkoord van Parijs onderschrijven met doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren en bij voorkeur bijdragen aan de “Sustainable Development Goals” van de Verenigde Naties.

### **Diaspora Obligatie (DO)**

De DO is een vastrentend spaarproduct (met vaste looptijd en rente %) in SRD of valuta (\$, €, Yen). Israël en India hebben, respectievelijk, al sinds 1951 en 1991 DO (\$40 miljard) uitgegeven. De obligatie kan worden uitgegeven door de Surinaamse overheid, een betrouwbaar bedrijf zoals Staatsolie of door PPP's<sup>21</sup>.

*Een Diaspora Obligatie heeft vele voordelen voor Suriname:*

1. Een bron van stabiele externe financiering “sticky money”.
2. Een positieve impact op de kredietwaardigheid (terug van B1/BB-/B+) van Suriname. De obligatie zal lagere leenkosten (vanwege de “patriotic discount”) dragen dan normale unsecured financing. De koper van de DO ondervindt ook vele voordelen:
  - a. De expliciete staatsgarantie, uitgaande van prudente financieel beleid van de regering, geeft het vertrouwen dat rente en hoofdsom gegarandeerd zijn.
  - b. De koper ontvangt een hoger rendement dan nu op spaarrekeningen in Europa of de Verenigde Staten wordt ontvangen.
3. De koper heeft de mogelijkheid om daadwerkelijk te participeren in de ontwikkeling van Suriname. Het geleende geld wordt namelijk gebruikt voor projecten waar de Diaspora interesse in heeft, zoals woningbouw, scholen, ziekenhuizen en infrastructuur projecten en andere projecten die van concreet belang zijn voor hun families en gemeenschappen in Suriname. De DO speelt in op de emotionele binding met Suriname en de wens om wat terug te doen voor Suriname.
4. De koper van een SRD DO geniet van impliciet risicobeheer vanuit Suriname, aangezien een fixed income asset in SRD handig is voor mensen met investeringen in Suriname.

<sup>21</sup>Public Private Partnerships



*Belangrijke overwegingen :*

1. Transparantie, effectieve communicatie en een vertrouwensbasis zijn noodzakelijke voorwaarden voor het succes van de obligatie. Uiteraard is risicobeheer en cashflow management noodzakelijk voor de inflow en outflow die respectievelijk bij de uitgifte en afloopdatum van de obligaties optreedt.
2. De marketing van de obligatie en onderzoek dient verricht te worden door DIS i.s.m. counterparts.
3. In tegenstelling tot het vastrentende karakter van de DO kan er ook in een Diaspora equity project worden geïnvesteerd. Een Surinaamse operator kan met diaspora equity een landbouw of mijnbouwproject tot ontwikkeling brengen. Een equity investering betreft risicokapitaal (equity), met andere woorden de investeerder kan (een gedeelte van) zijn initiële investering kwijtraken als projecten mislukken. Een concrete implementatie voor het aantrekken van lange termijn “risk based capital” is dus daarom: het DF.
4. Dit fonds moet nogmaals bestaan uit verscheidene projecten ter diversificatie van het risico.
5. Het DF zal beheerd worden door een Surinaamse operator/manager (bv. NOB) in joint venture met bv. een internationale vermogensbeheerder.

### **DiasporaBank**

De Commissie stelt in dit stadium voor om de NOB te benaderen als beheerder van het DF op weg naar de Diasporabank. Andere opties zijn bij meerdere banken diaspora lokketen ontwikkelen. Wij zijn de mening toegedaan, dat het beter is de handelingen te ontwikkelen, monitoren en verantwoorden vanuit een centraal punt beter is (“One Stop Window” principe). Behalve de NOB kan dat ook een andere bank zijn of tegelijkertijd een aantal banken samen. Aanbevolen wordt hierover nadere studie te doen verrichten in samenwerking met de Centrale Bank van Suriname en Surinaamse Bankiersvereniging. Zoals aangegeven in de conclusie is dit haalbaar binnen vijf jaren. Voorwaarde is wel dat NOB grondig wordt doorgelicht en dat bestuur en management in handen komt van technocraten die geselecteerd worden op basis van hun deskundigheid en expertise.

*Conditie*

Belangrijk is de rol en de taken van de verschillende actoren die belast zijn met het uitvoeren van het diasporabeleid zowel in Nederland als in Suriname in deze.

De Fondsbeheerders moeten als vermogensbeheerder samen optrekken in het kader van:

- De “due diligence” op de aanwezige investeringsprojecten;
- Het analyseren van investeringen;
- Het beoordelen welke projecten aan de fonds criteria voldoen en

- De identificatie en initiële screening van projecten.

De Commissie vindt dat alvorens richting DK van Kapitaal te gaan de “K” breed te interpreteren: “Begin eerst met de K van kennissen, kennis, kunde en kwaliteit en dan pas kapitaal. Het advies is om niet alleen te focussen op kapitaal, maar ook breder te kijken naar kansen die er liggen op het gebied van boeien, binden en behouden van diaspora kennissen, kennis, kunde en ervaringen.

Het Diasporakader wordt door DIS/BIBIS i.s.m. de counterparts in diasporalanden ingezet voor alle relevante aspecten, waaronder:

1. Aanvragen van de licentie voor een bankvergunning;
2. Betrekken van - indien nodig - Europese Centrale Bank en Caribbean Development Bank;
3. Onderhouden van contacten tussen De Nederlandse Bank en de Centrale Bank van Suriname;
4. Inzetten van registeraccountants en compliance functionarissen voor nadere bestudering van Diasporabank;
5. Initiëren en (laten) volgen van opleidingen in deze.

#### *Conclusie*

De eindconclusie is dat het resultaat van het operationaliseren van een Diasporafonds alleen mogelijk is met “all hands on deck” met sanctionering van de hoogste ambtelijke en politieke leiding in Suriname. Ook al is het in het begin voor de eerste twee jaren. Voorwaarde is evenwel dat DIS institutioneel optimaal operationeel wordt gemaakt om de kerntaken waar te kunnen maken.

## Effectieve communicatie inzet een must!

### Algemeen

Meer dan ooit ervaren hebben wij sedert de dag van de instelling van de Presidentiële Commissie ervaren hoe belangrijk communicatie is als instrument om diaspora vorm en inhoud te geven. Daarvoor is een communicatieplan (CP) nodig om fasegewijs strategieën te ontwikkelen om zowel de actoren vanuit Surinaamse en Nederlandse kant correct te betrekken en te informeren over wat er gaat gebeuren en welke de wederzijdse inspanningen en verplichtingen zijn. Uit de vele kritieken, commentaren, uiteenlopende zienswijzen, noem maar op, hebben wij als geen ander meegemaakt dat de inzet en op korte termijn inzet van een communicatieplan veel meer betekenis gaat geven aan een gezamenlijke missie en dat het CP ondenkbaar in het proces van diaspora engagement. De manier waarop elke boodschap aan het publiek zal worden gebracht, zal mede afhangen van het begrip voor interculturaliteit en opvoedingspatronen in de verschillende landen, alwaar de Surinaamse diaspora verblijft. Het is verstandig als cross-culturele relatie ook in het diasporabeleid wordt opgenomen om zodoende inzicht te verkrijgen in het verschil tussen perspectief en gedachten van beide partijen<sup>22</sup>.

Zonder volledig te willen zijn geven wij onderstaand een aantal bruikbare communicatiemiddelen en communicatiestrategieën systematisch weer.

### Communicatiemiddelen

DKDB zal alleen maar slagen als je een gedegen communicatieplan (hierna CP) hebt.

In een CP bekijk je:	In het CP draait het om:	Hiervoor kan je volgens de Commissie gebruik maken van het <b>REAN-model</b> :
Hoe de boodschap over DKDB, van DIS en alle diaspora netwerk-counterparts, etc. wordt overgebracht op de doelgroep	De marketingcommunicatie-mix: -de communicatiemiddelen en media; -online communicatiemiddelen; -offline communicatiemiddelen.	REAN staat voor: - <i>Reach</i> (mensen bereiken), - <i>Engage</i> (betrokkenheid creëren), - <i>Activate</i> (mensen activeren), en - <i>Nurture</i> (mensen koesteren).

<sup>22</sup> Adviesrapport: Een inzicht in intercultureel communiceren NL-CN, Joy Roeterdink

	<p>Van belang is om een goede balans van <u>offline communicatiemiddelen</u> (zoals radio, televisie, magazines, evenementen en sponsoring) en <u>online communicatiemiddelen</u> (zoals SEA, social media, blogs, online advertorials en webinars) te vinden. Maar waar baseer je de samenstelling van de marketingcommunicatiemix op?</p>	<p>Dit zijn de vier fasen van een goede communicatiecampagne. Elke fase heeft een eigen doel en vraagt om andere soorten communicatiemiddelen.</p>
--	---	--

### Communicatiestrategie

Het Diasporabeleid kent verschillende invalshoeken. Zowel vanuit het oogpunt van Surinamers die wensen te remigreren als vanuit het oogpunt van een brede scala van mogelijkheden van inzet van Transnationaal Diaspora. Het geld-, goederen en dienstenverkeer staan een CP met een Communicatie strategie toe.

#### **De Communicatiestrategie zal zich moeten richten op:**

- Seniore burgers (1<sup>e</sup> generatie, 65+);
- PSA-ers;
- Sporters met functioneel paspoort (SVB);
- Strategische groepen als: medici, technocraten, etc. die Suriname nodig heft;
- Branding van de Republiek Suriname.

Via dit strategisch idee wordt er dus een ruimere en positieve discriminatie gevraagd in de toepassing van PSA en voor Vreemdelingen van Surinaamse Afkomst (65+ regeling).

Zodat ook in het geval van de werkgelegenheid verschaffing/toewijzing, er middels concrete regelgeving wordt aangegeven dat landskinderen (zowel oud als jong) altijd de voorrang wordt geboden voor de patriottistische binding.

### Diaspora Instituut Suriname (DIS)

Communicatie over het DIS is onlosmakelijk verbonden met communicatie over diasporabeleid, de inzet van verschillende instrumenten het werven van diasporakapitaal.

#### Missie 1 jaar:

Binnen twaalf maanden de fysieke significante kwalitatieve en kwantitatieve aantrekking van Surinaamse Diaspora creëren, door vergroting van hun

betrokkenheid in termen van facilitering van hun kapitaal, kennis, netwerken en eventuele vestiging in Suriname, gepaard gaande met evaluatie.

#### Missie DIS (MLT) 5 jaren

Een groot deel van de Diasporagemeenschap is betrokken en participeren mee bij het bereiken van de ontwikkelingsdoelen in Suriname in de publieke en de private sector, ten voordele van de economische groei en ontwikkeling.

#### Aanpak

In deze kennen wij de verschillende fases die het DIS i.o. zal doorlopen.

Deze fases zijn als volgt benoemd:

- De aanloop- en openingsfase (januari 2021 t/m december 2021)
- De beheerfase (januari 2022 e.v.)
- De consolidatiefase na 2022

In dit rapport beperkt de Commissie zich tot de aanloop- en openingfase:

In deze fase zal de communicatie zich vooral beperken tot het communiceren over diasporabeleid, het branden van het nieuwe beleid in Suriname en het aantrekken van diasporakapitaal.

#### De doelstellingen in deze fase zijn:

1. Helderheid creëren over het diasporabeleid en het aantrekken van diasporakapitaal onder supervisie van het ministerie van Bibis. De communicatie vooral te richten over de centrale doelstelling van het nieuwe diasporabeleid en het aantrekken van diasporakapitaal naar doelgroepen in Suriname, Nederland en de andere Surinaamse diaspora landen.
2. Duidelijkheid scheppen over de al dan niet terechte geluiden over de kloof tussen Surinamers in de diaspora en de Surinamers in Suriname.  
  
Beïnvloeden van de cultuur: de houding en het gedrag van mensen betreffende diasporabeleid, het werven van diaspora kapitaal en de voordelen van dit beleid en de wederzijdse percepties en verwachtingen van dit beleid en de uitkomsten.
3. Inzet van instrumenten voor diaspora marketing en diaspora engagement.
4. Het branden van de Republiek Suriname

In concrete zin betekent het organiseren van:

- een Diaspora Ronde Tafel Conferentie (online and Distance Learning platform);
- Fondsvorming via creëren, investeren in Suriname;

- *meet the People* ontmoetingen organiseren via geclusterde groepen van *focal points* van de KKF, ASFA, VSB, AKMOS, SBV, Min. EZ, SHATA<sup>23</sup>. t.b.v. Diaspora entrepreneurs;
- Handelsmissies;
- Webinars (in tijden van corona) en
- Diverse social media infosessies.

Bij dit CP is het van belang om toenemende *braindrain*/emigratie signalen van Surinamers naar het buitenland ook aan te kaarten.

Ook dienen alle *positieve ontwikkelingen te worden vastgelegd*: het leggen van directe *links*, met regionale Diasporaplatforms z.a. Ministeries en Instituten d.m.v. de bilaterale, regionale en multilaterale verdragen en overeenkomsten:

- *Focal points* bij de Ministeries en Instituten benoemen ter facilitering van de communicatie o.b.v. juridische afspraken.
- Het verkrijgen van donaties/ leningen van de VN en/of andere multilaterale Instituten die Diaspora in hun portefeuille dragen.

---

<sup>23</sup> Kamer van Koophandel & Fabrieken, Associatie van Surinaamse Fabrikanten, Vereniging van Surinaams Bedrijfsleven, Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie, Surinaams Bankiersvereniging, Suriname Hospitality and Tourism Association

## Positieve ervaringen met Diaspora

Afgelopen jaren zijn heel veel initiatieven genomen vanuit Nederland en Suriname om ondersteuning te bieden aan de regering, lokaal bestuur, NGO's en CBO's. De Surinaamse diaspora heeft al intensief contact met Suriname en heeft positieve resultaten opgeleverd in de ondersteuning van de economie en de gemeenschap. Hierbij hebben beide partijen voordeel. Maar, ook moeten wij de aantekening maken dat er ook slechte ervaringen zijn opgedaan met zaken doen rond initiatieven uit de diasporagemeenschap met Suriname. Deze zijn terug te brengen tot zaken als: het nakomen van afspraken nakomen, slechte communicatie, dienstverlening, gebrek aan professionele opstelling, de bestaande bureaucratie en red-tape in de overheidsorganisatie, politieke bemoeienis, etc.

Voorbeelden zijn te over, zonder volledig te zijn, noemen wij:

- Het IGSR<sup>24</sup> dat intellectueel voor een belangrijk deel steunt op mensen uit de diaspora;
- Oudere Surinamers die in Suriname overwinteren en hier wonen en besteden;
- Ondernemers uit Curaçao die periodiek in Suriname bijeenkomen;
- Artsen/specialisten die medewerking hebben gegeven en geven aan de verbetering van de gezondheidszorg (hart, oogheelkunde en niertransplantaties, etc.);
- Artsen die in Suriname zijn en kosteloos in ziekenhuizen werken;
- Het Seedorf stadion;
- Het zorghotel;
- Het bankwezen;
- Woningbouw en vastgoed ontwikkelaars;
- Telesur met het 2 landen – één gevoel product;
- Remittances: officiële financiële overdrachten die jaarlijks geschat worden op ongeveer USD160 miljoen. Als de informele overdrachten worden meegerekend, loopt de schatting op tot USD 300 miljoen per jaar;
- Projecten van de SVB<sup>25</sup>;
- Onderwijsproject en Twinningprojecten;
- Microkredieten programma;
- Samenwerking met PUM-ers<sup>26</sup>

Er is plek, ruimte, maar vooral genoeg inzicht voor de ontwikkeling van de Diaspora. Er is ruimte voor Transnationale Diaspora. Gesproken wordt over Triaspora. De Commissie is van mening dat dit soort “spora” niet groter gemaakt moet worden dan het al is. Alles moet gebaseerd zijn op onderzoek, studie en analyse. Er zijn genoeg “best practices”, hoewel alles niet onmiddellijk in fonds en kapitaal uit te drukken.

### Algemene opmerkingen:

1. Er zijn voorbeelden bekend over positieve ervaringen. Van *incentives* vanuit hun land van afkomst (**w.o. India, Turkije, China, Brazilië, Frankrijk, Indonesië**). India biedt o.m. *incentives* voor hun Diaspora z.a. *Persons of Indian Origin (PIO)* en kan Suriname

<sup>24</sup> stichting Institute for Graduate Studies and Research

<sup>25</sup> Surinaamse Voetbal Bond

<sup>26</sup> Programma Uitzending Managers (gepensioneerde deskundigen)

hen faciliteren met financiële *incentives* voor handelszaken en industrieën; zij worden als *non-nationaal* gefaciliteerd in Suriname, d.t.k.v. van hun geboorteland. Suriname kan dan een financiële afromingstrategie creëren/toepassen t.b.v. de impact van overmakingen (transfers) naar en van Suriname.

## **2. Medische Diaspora:**

De relatief lagere kosten voor tandarts, plastisch-cosmetische of andere medische aanpak in Suriname, kan tal van buitenlanders aantrekken (bv. Frans-Guyanezen naar Albina/ Nederlanders in Paramaribo). De drempel- en behandelingskosten in vreemde valuta zullen een zekere inkomstengenerering bewerkstelligen.

Voorts kan v.w.b. de medische diaspora, een gemeenschappelijke website voor alle mondiale medische studenten van Surinaamse afkomst gecreëerd worden, die als communicatiepunt dient voor de uitwisseling van ervaringen, problemen en expertise. Suriname zal hen dan volgens de nationaliteit onvoorwaardelijk (politiek neutraal, altijd de beursgelden en logistiek) kunnen garanderen.

Tevens kunnen d.m.v. bilaterale en multilaterale afspraken, via Surinaamse studenten in gastlanden, mogelijkheden van medicinale analyses worden gevraagd aan een gastland bv. na de export van monsters.

Indien een student een bijzondere studiespecialisatie koos en gevierd wordt in het buitenland, zou Suriname die studenten vanwege het Surinamerschap, kunnen laten verblijven in het gastland onder het *highlighten* van de Surinaamse afkomst.

## **3. Esoterische Culturele Diaspora:**

Stimuleren, koesteren, uitdragen van de verschillende Cultuuruitingen in het gastland (bv. Nederland) via degene die zich bezighoudt met culturele “wasies”, orakels etc. Suriname kan hen een riem onder het hart steken door het doen toekomen van de noodzakelijke benodigdheden via speciale luchtpostregelingen, medegenomen facilitering van Sanitary and Fytosanitaire measures (SPS), met in acht neming van bilaterale en multilaterale afspraken.

## **4. Artistieke Diaspora:**

Trots vele Surinaamse *producers* en *directors* van internationale films, zang en dansactiviteiten, verkiezen om elders in de wereld te overleven, zoals Jean Guy Mc Rooy, kan Suriname middels faciliteringsmodules gebruik maken van hun expertise, terwijl de nationaliteit in het gastland wordt uitgedragen.

## **5. Toerisme Diaspora:**

Los van het gegeven dat de Surinamers in de diaspora frequente bezoekers zijn in Suriname, stimuleren zij vele andere vrienden, kennissen en aangetrouwde families om Suriname te bezoeken. Een gerichte inzet van deze doelgroep is van belang voor promotie van de toerisme sector in Suriname. Dit kan de verdien capaciteit middels het bestedingspatroon van de gasten en toeristen vergroten in Suriname voor de lokale Horeca (restaurants, vervoer over de lucht, water en land, hotels, wellness, touroperators, etc.).



## Bevindingen uit de hearings

Een belangrijk onderdeel van het verkennend onderzoek was het aanhoren van diverse deskundigen uit onze diaspora in Nederland alsook andere deskundigen.

Deze waren: Mario Winter (Dutch Surinam Business Club), Aswin Ramcharan (beleggings-deskundige), Max Sarruco (veiligheidsexpert), Hans Moison (RA- Ex Directeur DSB bank), John Brewster (Afrika Diaspora), Shafida Sardar (RA-oud technische bijstander Ned-Sur), Max Ghazi Group, Roy Rijger (Fiscalist), NerishKalpoe & Kamal Ramkalup (Surispora), Mark Paauwe (IT deskundige), Maya Mungra (RA), Ron Wijnstekers (voormalig directeur KPMG Suriname & Caribbean ) en Rishi Parbhudayal (Directielid Assuria).

Enkele adviezen en markante uitspraken van een aantal van de bovengenoemde personen zijn voor uw oriëntatie hieronder opgesomd. Sommige adviezen zijn overgenomen in het algemeen deel van dit rapport. De relevante schriftelijke bijdragen die de Commissie heeft ontvangen, worden toegevoegd als bijlagen behorend bij dit rapport.

Wij geven een bloemlezing van de adviezen van de geconsulteerde deskundigen.

No.	Naam	Opmerkingen/adviezen
1	Ravish Mehairjan  Directeur ValueQonneqt Management &Consultancy	<p>Het waarom van een diaspora aanpak”, formuleer doelstellingen, strategieën en concrete acties:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Stap 1: Identificeer Diaspora doelen en capaciteiten;</li> <li>- Stap 2: Ken je diaspora</li> <li>- Stap 3: Bouw vertrouwen</li> <li>- Stap 4: Mobiliseer diaspora voor ontwikkeling</li> </ul> <p>Een open-source platform opzetten voor het continu identificeren van nieuwe initiatieven voor de jaren na 2021. Communicatiecampagne: “Betrokkenheid begin met een verhaal en boodschap”. Belangrijke randvoorwaarden voor diaspora en diaspora kapitaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Compelling missie en verhaal</li> <li>- Vertrouwen en rendement</li> <li>- Tijdige en transparante communicatie en informatie</li> </ul> <p>Belangrijke risico’s voor het slagen van diaspora:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ontbreken van een klimaat voor het stimuleren van ondernemerschap, kennisoverdracht en investeringen.</li> <li>- Geen of onduidelijke informatiestromen</li> <li>- Geen functionerende overheidsorganen, website, processen, instanties</li> <li>- Ontbreken van vertrouwen in instanties</li> </ul>

		<p>- Corruptie en malafide praktijken (reputatie schade voor bedrijven)</p> <p>Begin eerst met de K van kennissen, kennis, kunde en kwaliteit en dan pas kapitaal”, het advies is om niet alleen te focussen op kapitaal, maar ook breder te kijken naar kansen die er liggen op het gebied van boeien, binden en behouden van diaspora kennissen, kennis, kunde en ervaringen.</p>
2	<p>Shafida Sardar</p> <p>Register Accountant – oud technische bijstander Ned-Sur</p>	<p><u>Diaspora bank</u></p> <p><u>Oprichten bank in NL:</u> voordeel depositogarantiestelling; uitdaging: voldoen aan de eisen van DNB voor het krijgen van een bankvergunning</p> <p><u>Verkrijgen van gelden:</u> Integriteit en intern toezicht op integriteit is een belangrijk issue.</p> <p><u>Uitzetten van gelden door de bank:</u> voor al het geld wat uitgezet wordt zal de bank eisen stellen als waarborg dat de gelden ook terugbetaald worden.</p> <p>Publieke sector → welke waarborgen zijn er dat gelden niet oneigenlijk gebruikt worden of misbruikt worden?</p> <p>Private sector → vertrouwen op cijfers/informatie die verkregen wordt ter besluitvorming of wel of geen financiering zal plaatsvinden. Deze cijfers en informatie moeten betrouwbaar zijn.</p> <p>Investerings in de sectoren die een bijdrage leveren aan het BBP</p> <p><u>Diaspora fonds</u></p> <p>Uitdagingen zijn identiek aan die van een bank, echter is snel opgericht. Betrouwbare overheid i.v.m. continuïteit is van belang voor het investeringsklimaat. Diaspora ondernemers in NL en in Suriname aan elkaar koppelen, een buddy systeem voor kennis en ervaring.</p>
3	<p>Nerish Kalpoe en Kamal Ramkalup (Surispora)</p>	<p>De versterking en wederopbouw van Suriname door inzet en betrokkenheid van de Diaspora kan alleen realiseerbaar en gedragen worden mits er sprake is van een (pro)actieve rol aan hen toe te bedelen.</p> <p>De Surinaamse regering heeft de Diaspora nodig (erkenning) en hierin past ook kwetsbaarheid. De ‘cultuur’ in Suriname oogt gesloten en afwijzend naar de Diaspora, die meestal ondernemend, assertief en mondig overkomen.</p>

		<p>De Diaspora voelt zich verantwoordelijk, maar wil niet met stoom en kokend water op pad gestuurd worden. Dit zal averechts werken.</p> <p>Dat de Diaspora hierin mogelijk wijs en arrogant kan overkomen is een verworvenheid van de democratie zoals die is ontwikkeld in Nederland. In dialoog, respect, ruimte bieden en sorry zeggen! Benutten van de eigen kracht, en dit faciliteren, typeert democratisch processen en opbouw.</p> <p>Diaspora in Nederland bestaat en beschikbaar voor hulp en steun aan Suriname is evident. Maar ook hier zal er eerste gestart worden met een project- en planmatige opbouw.</p>
4	<p>John G.A. Brewster MSc/PhD Candidate  (Afro diaspora)</p>	<p><u>Diaspora bank</u></p> <p>“ Een Surinaamse diaspora bank realiseren is de komende 6 tot 10 jaar niet realistisch. Er zijn al twee Surinaamse banken die het hebben geprobeerd, zonder succes. Diaspora bank pas in 2030 realiseren. Wel vandaag beginnen met de nodige vereisten voor aanvraag realiseren. En indien nodig misschien uitwijken naar een niet EU-land.</p> <p><u>Diaspora Fonds</u></p> <p>Een fonds is kansrijker: Bouwfonds, Milieufonds, Mijnbouwfonds, Infrastructuurfonds</p> <p>Pak laaghangend fruit en begin als eerst een bouwfonds met als doel het realiseren van de eerste woningbouwcorporatie in Suriname. Een woningbouwvereniging die huur en koopwoningen realiseert, bouwprojecten financiert, ontwikkeld en realiseert.</p> <p>Het bestuur van zo een fonds is alles behalve politiek gelieerd. Toezichthouders nog minder. Maak toezichthouders juridische verantwoordelijk voor het wel en zeilen van de handelingen van het College van bestuur. Het bestuur en raad van toezicht bestaat uit diaspora en thuisblijvers. Om vertrouwen te bouwen adviseer ik het fonds bij start onder Nederlands recht te laten vallen.</p> <p><u>Mijn ondersteuning:</u> Natuurlijk ben ik als diaspora bereid samen met mijn netwerk ervoor te zorgen dat wij aan alle voorwaarden kunnen voldoen om het vertrouwen te vergroten. Uit mijn politiek connecties weet ik dat men in Nederland klaar staat om te helpen. Alleen wachten zij op een duidelijk en helder geformuleerde vraag of opdracht definitie. Tegelijkertijd zijn wij ook bereid te helpen bij het formuleren van deze hulpvraag.</p>

5	Max Sarruco (Veiligheidsexpert)	<p>Diaspora is een ruim begrip en het begint bij het bewust maken van mensen met voornamelijk een Surinaamse achtergrond, die op welke wijze dan ook een bijdrage willen en kunnen leveren ten behoeve van de opbouw van het land. Daarbij is het in eerste instantie belangrijk dat iedereen weet waarover wij het hebben als wij praten over Diaspora. Dus dat betekent dat wij de definitie van Diaspora goed moeten uitleggen.</p> <p>Vervolgens komt de fase waarbij de krachten dienen worden gebundeld en een inventarisatie kan plaatsvinden naar ieders mogelijkheden.</p> <p>Nu Chan Santokhi President is, is het van belang dat de mensen in het land veilig zijn en zich ook veilig voelen. De mensen die Suriname bezoeken moeten zich ook veilig voelen. Toeristen en buitenlandse werknemers). Tijdens de vorige regering is de criminaliteit duidelijk gestegen en hier en daar zelfs verhard. Als het goed is heeft hij een gerenommeerd persoon de opdracht gekregen op een Nationaal Veiligheidsplan te schrijven voor Suriname, waarbij alle facetten van onveiligheid wordt beschreven. Wie het plan schrijft en mogelijk gaat uitvoeren kan ik in het kader van de vertrouwelijkheid geen mededelingen over doen.</p> <p>Het is duidelijk dat in het kader van de Diaspora ontwikkeling, wij alle krachten kunnen gebruiken om tot een goed gedegen plan ( beleid ) te komen.</p>
6	Roy Rijger (fiscalist)	<p>Het verdienmodel van een land is een goede graadmeter om te weten hoe een land geld maakt. De belastingwet is van eminent belang. Als je buitenlandse investeringen wilt aantrekken, gaat het om de aantrekkelijkheid, het Surinaams profiel ( mineralen sector, ecotoerisme, hoe kan je aan grond komen, etc. ), wat zijn de serieuze hobbels.</p> <p>Wij hebben een belastingverdrag met Nederland daterend van 1975; "Taxation is key" voor sociaal- economische ontwikkeling; voor remigratie is van belang AOW, als je de sociale premies niet goed regelt treedt er illegaliteit op.</p> <p>Er is grote kloof tussen interesse en actie; wat moet je doen om deze kloof te overbruggen; educatie is het sleutelwoord.</p> <p>Groot risico en zwakte on policy level: gelijk in de uitvoering gaan. Belangrijk: "What is the taxation aspect on policy level?"</p>

		<p>Geen voorstaander van FIOD<sup>27</sup>, dat is niet het belasting moraal.</p> <p>De omgeving om te investeren ontbreekt; De interesse van diaspora is aanwezig; werken aan een “enabling environment for investment”; kijken naar minimale “bottlenecks”; meersporig bezig zijn: formaliteit en praktisch; begrip voor basic principles nodig; terugtrekking Overheid bij Wet op Rente is nodig.</p> <p>Als je bijvoorbeeld geen belasting in gastland betaalt dan gaat thuisland het wel heffen. Op beleidsniveau moet het Ministerie van Financiën &amp; Planning zich hierover uitspreken.</p>
7	<p>Mark Paauwe (IT ondernemer in 110 landen)</p>	<p>De voorwaarden om kapitaal aan te trekken:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. De informatievoorziening op elk gebied moet optimaal zijn en in verschillende talen beschikbaar;</li> <li>2. De communicatievoorziening vanuit de overheid moet optimaal zijn;</li> <li>3. Het instellen van Free Trade Zones;</li> <li>4. Onpartijdig rechterlijke macht, zodat mensen verzekerd zijn van eerlijke rechtspraken bij disputen;</li> <li>5. Mogelijkheden voor diaspora m.b.t. sparen bij lokale banken en het ook als zodanig aanmoedigen;</li> <li>6. Digitaal kadaster (bijv. website) waar alle info duidelijk staat aangegeven voor het uitzoeken van allerlei zaken (bijv. vrije gronden);</li> <li>7. Contact personen in beeld brengen voor de verschillende sectoren;</li> <li>8. De voorbereiding naar handelsmissies dient veel efficiënter te geschieden, waarbij een tal van bedrijven ook gepromoot worden door bijv. missie-/handelsboekjes. Pro deo een website opgezet “discover_suriname.com”, waarvan de homepage in 7 verschillende talen is. Deze website heeft als doel de positieve aspecten van Suriname te belichten die het interessant maken voor buitenlandse investeerders . Uitdaging website :alles moet eerst “in place” worden</li> </ol>

<sup>27</sup> Financiële Inlichtingen- en Opsporingsdienst

		gebracht in Suriname, zodat geïnteresseerde investeerders niet tegen blinde muren aan zullen lopen.
8	Fam. Max Ghazi Group	<p><u>Aannames:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. De status van de overheidsfinanciën dienen te worden bepaald, waarbij wordt nagegaan dat de overheidsadministratie in essentie is bijgewerkt.</li> <li>2. De volledigheid van reeds bestaande schulden waaronder (obligatie)leningen met de bijbehorende voorwaarden dient te worden bepaald.</li> <li>3. Financial rating (Moody's, Fitch, S&amp;P) van het land Suriname. Ook dat Suriname niet op de internationaal bekende sanctielijsten staat.</li> <li>4. Er zal moeten worden nagegaan dat er geen ander proces van uitgifte van obligaties loopt. Indien er wel een ander proces loopt, dan zal de status moeten worden bepaald en gesynchroniseerd.</li> <li>5. Op basis van media-uitingen lijkt het alsof twee financiële adviseurs zijn benoemd om de overheid in het kader van de schuldenproblematiek te ondersteunen. Indien dit klopt, stellen we voor dat er een synchronisatie met deze adviseurs plaatsvindt.</li> <li>6. Het primaire publiek van de emissie van de obligatieleningen: het algemene publiek (wel of geen diaspora) of professionele investeerders.</li> <li>7. Indien de verpanding van olie-inkomsten tot de mogelijkheden zou behoren, dient rekening te worden gehouden dat door de volatiliteit in de internationale commodity markten, de bereidwilligheid van emissiebanken is afgenomen om commodities als onderpand te accepteren.</li> </ol>
9	Hans Moison (Register Accountant- Ex Directeur DSB bank)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nu de Surinaamse overheid in default is en het IMF moet inschakelen, mag redelijkerwijs niet worden verwacht dat Surinamers in het buitenland de publieke sector financieren. We kunnen ons naar mijn mening beperken tot de private sector.</li> <li>2. Enerzijds dient de behoefte aan kapitaal te worden bepaald, anderzijds de mogelijkheden en bereidheid van Surinamers in het buitenland om hierin te voorzien, en tot slot of en hoe deze op elkaar kunnen worden afgestemd.</li> </ol>

	<p>3. We zouden ons niet moeten beperken tot ondersteuning met kapitaal maar kunnen ook denken aan betrokkenheid van personen, bedrijven en instellingen. Het verdient aanbeveling dat de commissie hierop ingaat.</p> <p>4. Op basis van het voorgaande kan worden bepaald op welke wijze kapitaal en betrokkenheid van Surinamers in het buitenland naar Suriname kunnen worden gekanaliseerd. Ik lees al begrippen als het diaspora-instituut en de diasporadatabank en zag de introductie van de website. Hoe passen deze initiatieven in de plannen die kennelijk nog moeten worden uitgewerkt?</p> <p>5. Wanneer ondernemen in Suriname aantrekkelijk wordt gemaakt, is het voor iedereen interessant om te investeren in Suriname. Dan kan de betrokkenheid worden ontdaan van altruïsme en hoeft niet te worden beperkt tot Surinamers in het buitenland.</p>
--	---

## Geraadpleegde bronnen

- VHP Conferentiemap Diaspora 2012
- Presentaties/artikelen Robby Makka
- Artikel Marten Schalkwijk inzake diaspora
- <https://unitednews.sr/diaspora-and-statebuilding/>
- <https://unitednews.sr/santokhi-krijgt-good-to-go-van-internationale-kapitaalmarkt/>
- <https://unitednews.sr/het-surinaamse-diaspora-beleid-vanuit-een-kapitaalmarkt-invalshoek/>
- <http://www.dwtonline.com/mobiel/?s=3&r=&node=504877>
- <https://unitednews.sr/de-diaspora-van-surinamers-in-nederland/>
- <https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/25184>
- [www.sbv.sr](http://www.sbv.sr)
- <https://tabtogroup.com/producten.php>
- Rapport Commissie Diaspora Commissie o.l.v. D. Ramlal. Gepresenteerd aan Minister BIBIS
- <https://www.duurzaam-beleggen.nl/blog/alle-seinen-op-groen-duurzaam-beleggen-wordt-het-nieuwe-normaal/>
- <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Diaspora-Direct-Investment-Policy-Options-for-Development.pdf>
- <https://hansmoison.nl/publicaties/de-overzeese-surinaamse-gemeenschap/>
- <https://hansmoison.nl/publicaties/geld-aantrekken-in-nederland-dat-mag-niet-zomaar/>
- Adviesrapport: een inzicht in intercultureel communiceren NL-CN, Joy Roeterdink



## Bijlagen

- Schriftelijke bijdragen van Max Sarruco, John Brewster, Shafida Sardar, Maxi Ghazi Group, Nerish Kalpoe & Kamal Ramkalup (Surispora), Ravish Mehairjan
- Bijdrage Robby Makka (met verwerking van alle bijdragen van Irish Sandel, Kasturi Samoedj, Malti Samson- Ramsundersingh, Robby Bhoendie)
- Bijdrage Kasturi Samoedj inzake beleggingsbeleid en profielfonds
- Ranking of Ease of Doing Business, Doing Business 2020 World Bank Group